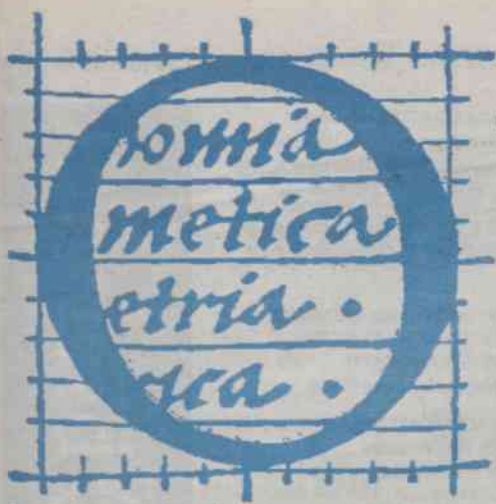

Observant 36

Jaargang 16, 20 juni 1996

Informatie- en opinieblad van de Rijksuniversiteit Limburg • Redactieadres: Postbus 616, 6200 MD Maastricht • tel. 043-3883174

Inhoud

pagina 3

Buitenlandse studenten betalen volgend academisch jaar 2400 gulden collegegeld, redelijk wat aio's geven er vroegtijdig de brui aan

pagina 5

Flexibiliteit en mobiliteit

pagina 6

Werken bij de belastingen

pagina 7

De waarde van onbetaalde arbeid

pagina 11

De dreiging van Bartók, de cd van Baak

pagina 12

Fan van Leo Vroman

**Volgende week
verschijnt de laatste
Observant van
dit studiejaar**

ROA: allochtonen dupe van anti-stapelbeleid

Universiteit minder populair dan hbo

Eindexamenkandidaten van het vwo kiezen steeds minder vaak voor een universitaire opleiding. Ook de stroom van pas afgestudeerde hbo-ers naar de universiteit krimpt. Dat blijkt uit een onderzoek onder schoolverlaters van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Rijksuniversiteit Limburg.

Het onderzoek dat het ROA in opdracht van het Landelijk Dienstverlenend Centrum voor Studie- en Beroepskeuzevoorziening (LDC) en de ministeries van onderwijs, cultuur en wetenschappen en landbouw, natuurbeheer en visserij jaarlijks uitvoert, vraagt schoolverlaters van mavo, havo, vwo, vbo en mbo naar hun verdere carrière.

In het rapport 'Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 1995' dat afgelopen woensdag verscheen, staan de gegevens van de schoolverlaters uit het schooljaar '93/'94.

Opvallend is de verminderde belangstelling voor een academische opleiding onder vwo-ers. Slechts 56 procent van hen vertrok in 1994 naar de universiteit. In 1993 koos nog 65 procent van de vwo-ers voor een universitaire studie. Verder is er een opmerkelijk verschil tussen jongens en meisjes: van de jongens vertrekt tweederde naar de universiteit, bij de meisjes nog niet eens de helft.

Het hbo zit daarentegen in de lift. Koos in 1993 nog 26 procent van de vwo-ers voor een hoger beroepsopleiding, in 1994 vertrok 32 procent van de eindexamenkandidaten (vooral meisjes) van het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs naar opleidingen als de heao of de hts. Naar oorzaken van deze trend heeft het ROA niet gevraagd, maar de projectleider van het onderzoek, drs. Ed Willems, heeft er wel ideeën over. "Ik denk dat de tempo-beurs en de prestatiebeurs hier een grote rol spelen. Mensen schrikken terug voor een studieschuld die al snel flink kan oplopen. Daarom denken ze wat langer na voor ze zich voor een studie inschrijven - iets wat wij merken aan de lage vooraanmeldingscijfers. Maar daarnaast kiezen vwo-ers misschien ook eerder voor een hbo-opleiding. De kans dat ze die in vier jaar halen is groter dan de kans dat ze een academische studie in vier jaar afronden." De anti-stapelcampagne van minister Ritzen werpt ook zijn vruchten af, constateert het ROA in het rapport. De stroom van afgestudeerde HBO-ers naar het wetenschappelijk onderwijs neemt af. Willems: "Wij zien dat veel mensen via een omweg toch hoog komen. Nu wil Ritzen dat blokkeren. Dat is het ergste voor allochtonen, want zij gebruiken vaker een omweg via bijvoorbeeld mavo, havo, vwo, hob, wo. Eigenlijk wil de minister twee tegengestelde dingen: aan de ene kant wil hij de allochtonen stimuleren om verder te studeren, aan de andere kant snijdt hij hen door het stapelverbod juist de pas af."

Riki Janssen

Onbetaald koken, stofzuigen, de kinderen helpen bij hun huiswerk, boodschappen doen, een lamp indraaien, je zieke moeder verzorgen en koffie zetten: het telt allemaal niet mee in de economische statistieken. Dat is te lezen in het proefschrift van de gepensioneerde drs. Marga Bruyn-Hundt, die haar werk donderdag 26 juni verdedigt. Zie pagina 7. (foto Franco Gori)

Twijfels in faculteitsraad over academisch gehalte Arbeid en Gezondheid

Achtste richting bij GW

Gezondheidswetenschappen krijgt er definitief een nieuwe afstudeerrichting bij. De faculteitsraad heeft dat dinsdag besloten. Het gaat om Arbeid en Gezondheid, dat als achtste richting nieuwe studenten moet gaan trekken en daarmee een halt moet toeroepen aan de verminderende belangstelling voor de faculteit.

De afstudeerrichting zal worden aangeboden in drie varianten: arbeidshygiëne, arbeids- en organisatiekunde, en arbeidsrehabilitatie. Het ligt in de bedoeling om in september 1997 te beginnen. Het programma zal zowel voltijds als in deeltijd worden aangeboden. Arbeid en gezondheid (A&G) wordt niet voorgelegd aan het oordeel van de adviescommissie onderwijsaanbod (ACO), die op haar beurt de minister weer adviseert. Dit omdat het om afstudeervarianten binnen de opleiding gezondheidswetenschappen gaat, en niet om een nieuwe opleiding die in het centrale hoger-onderwijsregister zou moeten worden opgenomen.

De reactie van de faculteitsraad op het voorstel voor A&G was overwegend positief. De faculteit is immers doortrokken van het besef dat alles in het werk gesteld moet worden om nieuwe groepen studenten aan te boren. Van het thema arbeid en gezondheid, dat vanwege maatschappelijke en wettelijke ontwikkelingen (onder

meer de Arbowetgeving) nogal in de belangstelling staat en dat ook steeds meer banen zou opleveren, wordt daarom enige verwende kracht verwacht. Het bestuur gaat uit van een instroom van minimaal dertig studenten voor het gehele thema. Daarmee zou de afstudeerrichting levensvatbaar zijn. Op een verdeling van dat aantal over de varianten wilde men zich niet vastleggen.

De enige serieuze kritische kanttekening van de raad bij het voorstel betrof het academisch gehalte van de studie. Het curriculum en de eindtermen zijn sterk aan beroepen en beroepsgroepen gebonden, meende een raadslid. Het bij de vergadering aanwezige lid van de commissie A&G dr. P. Borm, erkende volmondig dat het plan "vanuit de beroepsgroepen is geschreven. De angst voor te weinig abstractie en academische invulling is terecht", zei hij. Niettemin meent hij dat, anders dan bij de bestaande hbo-opleidingen op dit terrein, de studie Arbeid en Gezondheid afzonderlijke richtingen bij elkaar brengt en er daardoor dus een hoger niveau mogelijk is.

Vanuit de opleidingscommissie milieugezondheidskunde is inmiddels kritiek geuit op de plannen. Bij MGK zijn al in 1993/'94 eigen ideeën ontwikkeld om een afstudeervariant arbeidshygiëne aan te gaan bieden. Toentertijd is dat voorstel een stille dood gestorven. Nu eert MGK vanwege de inhoudelijke verwantschap met haar eigen vakgebied, dat de nieuwe variant potentiële studenten kan wegzuigen.

Wammes Bos

Einde reorganisatie gezondheidswetenschappen

De reorganisatie van de faculteit der gezondheidswetenschappen die twee jaar geleden begon, nadert haar officiële einde. Dinsdag heeft de faculteitsraad zijn fiat over de eindrapportage uitgesproken. Elf mensen zijn slachtoffer geworden van gedwongen ontslag of beëindiging van een tijdelijk dienstverband. Zesenzestig medewerkers hebben binnen of buiten de universiteit een andere baan gevonden.

Aanleiding tot de eerste grootscheepse facultaire reorganisatie in de geschiedenis van deze universiteit was de (te verwachten) sterk teruglopen van de belangstelling van studenten voor een studie gezondheidswetenschappen. Dit mede naar aanleiding van overheidsmaatregelen die het stapelen van hoger beroepsonderwijs en universitaire studies wilden bemoeilijken. De faculteit heeft altijd veel studenten uit deze 'stapel'-categorie getrokken, de zogenaamde doorstroomstudenten.

Om die reden werd in 1994 besloten tot een bezuiniging van vijf miljoen gulden in een periode van vier jaar. Een kleine vijftig personeelsplaatsen (fte) diende in de periode van een jaar opgeheven te worden, in de praktijk werden het er iets minder en duurde het proces twee keer zo lang. Veel waarde werd gehecht aan het behoud van deskundigheid, mede gezien de plannen voor onderzoek en onderwijs in de toekomst.

Uiteindelijk hebben veertig medewerkers binnen de faculteit een nieuwe plaats gevonden, van wie vijftien bij projecten in de derde geldstroom, dus op externe contracten. De omvang van deze banen vermeldt het reorganisatieverslag niet.

Veertien medewerkers zijn elders binnen de RL aan de slag gegaan, twaalf zijn buiten de instelling beland. Zes mensen hebben gebruik gemaakt van een regeling die behelst dat men eerder uittreedt of vermindering van werktijd krijgt. Tenslotte moest er voor 6,8 fte, in concreto elf mensen,

ontslag (7) worden aangevraagd, of is de tijdelijke aanstelling (4) niet verlengd.

De facultaire medezeggenschapscommissie (MC) spreekt in een schriftelijke reactie op het bestuursverslag haar waardering uit voor de pogingen om de gedwongen ontslagen tot een minimum te beperken. Over het algemeen is de MC redelijk te spreken over de manier waarop de reorganisatie is aangepakt, al heeft zij wel kritiek op de rol van de vakgroepsvoorzitters in het geheel. Die zouden te weinig oog hebben gehad voor de individuele

belangen van hun medewerkers, terwijl de communicatie binnen vakgroepen over personele aangelegenheden pover zou zijn. De MC stelt daarom voor dat de kwaliteit van het vakgroepsmanagement "drastisch verbeterd moet worden". Directeur Op 't Hoog bracht tijdens de raadsvergadering een nuancering aan op deze zienswijze. Volgens hem was de kwaliteit van het vakgroepsmanagement "wisselend".

Overigens is de faculteit nog bij lange na niet uit de zorgen. Het blijkt nogal moeilijk te zijn om voldoende studen-

ten in huis te halen. Het streven is om jaarlijks 300 reguliere GW-studenten te trekken, naast 50 studenten milieugezondheidskunde en 160 studenten in de diverse vrijstellingenprogramma's voor hbo-ers. Jongstleden september meldden zich echter slechts respectievelijk 268, 10 en 170 studenten, samen niet 510 maar 448. Een verhevigde werving en nieuwe opleidingsvarianten moeten de trend ombuigen, hoopt de faculteit.

Wammes Bos

Overgangsregeling voor gedupeerden nieuwe collegegeldregeling

Collegegeld van 2400 gulden voor buitenlandse studenten

Buitenlandse studenten aan deze universiteit moeten komend studiejaar 2400 gulden collegegeld betalen. Dit in tegenstelling tot eerdere berichten uit Groningen waarin nog melding werd gemaakt van 3300 gulden. Daarnaast lijkt het erop dat Maastrichtse studenten die geen recht op studiefinanciering meer hebben, maar wel nog minimaal twaalf maanden inschrijvingsduur hebben, ook niet meer dan 2400 gulden hoeven te betalen.

Wie studiefinanciering ontvangt, betaalt vanaf komend academisch jaar het zogenaamde wettelijk collegegeld van 2400 gulden. Studenten die hun recht op studiefinanciering hebben verloren, zullen wat dieper in de buidel moeten tasten. Zij moeten 3300 gulden oftewel het instellingscollege-

geld op tafel leggen.

Er zijn echter uitzonderingen op deze regel en dat was de Informatie Beheer Groep (IBG) in Groningen even vergeten toen zij afgelopen mei de jongste informatie over de 'regeling collegegeld' naar buiten bracht; onvolledige informatie, die vervolgens door de dienst studentenzaken van de RL naar haar studenten is doorgestuurd.

De eerste uitzondering geldt buitenlanders, die geen geld van minister Ritzen krijgen. Zij betalen net als vluchtelingen en mensen met een zware bestuursbeurs niet het hoge instellingscollegegeld, maar het wettelijke collegegeld.

Verder komt er hoogstwaarschijnlijk nog een uitzondering op de regel. Het gaat hier om mensen die geen recht (meer) op studiefinanciering hebben (omdat ze boven de 27 zijn, of omdat zij hun recht op vijf jaar basisbeurs en eventueel aanvullende beurs al verbruikt hebben), maar die wel nog over minimaal twaalf maanden inschrijvingsduur beschikken. In de oude collegegeldregeling, die tot september 1996 van kracht is, zouden deze mensen niet meer dan 2400 gulden hoeven

te betalen. Daarin is immers de hoogte van het collegegeld gekoppeld aan de inschrijvingsduur. Heeft een student nog tijd, dan betaalt hij het normale bedrag.

Nu de hoogte van het collegegeld gekoppeld wordt aan het recht op studiefinanciering (wie een basisbeurs krijgt, betaalt het wettelijk collegegeld van 2400 gulden), valt deze groep buiten de boot. Maar om dat te voorkomen denkt het college van bestuur aan een overgangsmaatregel; die bepaalt dat studenten die op 31 augustus 1996 nog staan ingeschreven als voltijds student en nog zeker één jaar inschrijvingsduur hebben, een korting van 900 gulden krijgen op het instellingscollegegeld. Zij betalen dan uiteindelijk toch niet meer dan de reguliere studenten.

Het college van bestuur neemt hierover vandaag een beslissing.

Riki Janssen

Milieugezondheidskunde ter discussie

Het bestuur van de faculteit der gezondheidswetenschappen maakt zich zorgen over de opleiding milieugezondheidskunde (MGK). Dit mede naar aanleiding van het recente visitatierapport Milieukunde, dat de RL-opleiding lovend recenseerde maar vraagtekens plaatste bij de wetenschappelijkheid van het zogeheten beleidstracé. Ook de geringe aantrekkingskracht op studenten (de laatste tijd net boven de twintig per jaar) wordt een probleem geacht. De komende weken vindt er daarom een 'open debat' plaats met de betrokkenen over de toekomst van de opleiding. Prof. J. Kleinjans van MGK deelt de zorgen van het bestuur, maar tekent aan dat juist de afgestudeerden van het beleidstracé 'zware banen' weten te bemachtigen. Bovendien is dit tracé populairder dan het onderzoekstracé. Een zwaarder wetenschappelijk accent acht hij echter moeilijk te verwezenlijken omdat de meeste docenten op dit terrein geen onderzoek verrichten. Hij ziet als eventuele mogelijke oplossing dat de beleidsvariant uit de reguliere opleiding wordt getild en een post-initieel karakter krijgt. (WB)

Hbo-er communicatie: vrijstellingen bij GVO

De verkorte onderwijsprogramma's gezondheidsvoorlichting (GVO) zullen worden opengesteld voor hbo-afgestudeerden in de communicatie. Dat heeft de raad van de faculteit der gezondheidswetenschappen dinsdag besloten. Tot nu toe boden alleen hbo-opleidingen met een duidelijk gezondheidskundige invalshoek (verpleegkunde, ergotherapie, diëtetiek, fysiotherapie etc.) de mogelijkheid om vrijstellingen voor het GVO-programma te krijgen. Hbo-ers communicatie vertonen volgens degenen die verantwoordelijk zijn voor GVO, echter geen 'onoverkomelijke hiaten' in hun kennis. Wat men tekort komt op het gezondheidswetenschappelijke vlak, kan men zich "eenvoudig eigen maken", meent men bij GVO. Het grote voordeel van de openstelling voor hbo-ers communicatie is dat daarmee "de groep potentiële studenten voor de verkorte opleidingen enorm wordt vergroot". (WB)

Veel aio's stoppen vroegtijdig

Eënderde van het aantal aio's aan de Rijksuniversiteit Limburg promoveert binnen vijf jaar. Slechts een hele kleine minderheid krijgt het voor elkaar om na de officiële vier jaar een proefschrift op tafel te leggen. Daarnaast is er ook een flink percentage dat vroegtijdig het bijltje er bij neergooit, zo blijkt uit het Algemeen en Financieel Verslag 1995; van de 299 assistenten in opleiding die tussen 1985 en 1991 werden aangesteld, staakten er 82 hun promotie. Als oorzaken noemt het verslag onder andere een gebrekkige begeleiding en een onduidelijke afbakening van het onderzoeksproject. Op dit moment bekijken verschillende faculteiten hoe ze de begeleiding en opleiding van de aio's verder kunnen verbeteren. Na de zomer worden hun plannen verwacht.

Maar ook als de begeleiding en de opleiding van aio's sterk verbeteren, dan nog zal het aantal uitvallers niet drastisch zakken, verwacht het college van bestuur. De selectie na één jaar is immers veel strenger dan voorheen. "Harde selectie na één jaar verdient zowel voor de instelling als de promovendus de voorkeur boven een lange lijdensweg met onzekere toekomst", meldt het verslag. (RJ)

Verder herstel vooraanmeldingen Maastricht

Leegloop universiteiten valt komend jaar mee

De universiteiten kunnen in september meer nieuwe studenten verwelkomen dan tot voor kort werd verwacht. Het totale aantal eerstejaars wordt wel lager dan een jaar geleden, maar de daling blijft beperkt tot enkele procenten. Dat blijkt uit nieuwe cijfers over de 'vooraanmeldingen'. Net als eerder dit jaar staat Wageningen er het beste voor; Twente blijft op zwaar verlies staan.

In januari lag de animo voor een universitaire studie nog bijna twaalf procent achter bij een jaar eerder. Maar die achterstand is al meer dan gehal-

veerd. Tot 8 juni hadden zich in totaal 31.238 belangstellenden gemeld voor een voltijdstudie. Dat is nog maar 5,2 procent minder dan vorig jaar om deze tijd.

In het hbo was al eerder een spectaculair herstel te zien. De aanvankelijke achterstand van 13 procent op vorig jaar was begin deze maand teruggebracht op een stand van min twee. Volgens de tellingen van het Centraal Bureau Aanmelding en Plaatsing in Groningen profiteren alle universiteiten van het herstel, dat wordt toegeschreven aan de neiging van studenten om steeds langer wachten met hun definitieve studiekeus. Wageningen blijft koploper, nu met een winst van bijna zes procent. En ook Tilburg, Eindhoven en Groningen vertonen lichte groei. Rotterdam heeft zich nu eveneens aan de goede kant van de

streep genesteld. De Rijksuniversiteit Limburg heeft met 2275 aanmeldingen er anderhalf procent minder dan vorig om deze tijd.

De Universiteit Twente, die al sinds januari een scherpe daling ziet aankomen, heeft die positie de laatste maanden niet noemenswaardig kunnen verbeteren: hier is het verlies nog steeds zo'n twintig procent. Volgens Hans Lammertink, hoofd studievoorlichting in Twente, komt deze daling na enkele jaren waarin zijn universiteit het juist uitzonderlijk goed heeft gedaan. "Nu zijn we weer terug op ons oude marktaandeel. Wij hebben de tik gewoon wat later gekregen dan elders."

HOP, Paul van den Broek

Geen bindend studieadvies

Het college van bestuur van de Rijksuniversiteit Limburg zit niet te springen om de invoering van een bindend studieadvies. Het beleid op dit vlak zal dan ook voorlopig niet gewijzigd worden, vertelden zowel de voorzitter van het college van bestuur, dr. K. Dittich, als rector magnificus prof. mr. J. Cohen, afgelopen week tijdens de vergaderingen van de universiteitsraadcommissies. De RL investeert op dit moment veel in de begeleiding van studenten en probeert mensen zo vroeg mogelijk de juiste weg te wijzen. De keuze, doorgaan met de studie of niet, ligt echter uiteindelijk bij de student. Het college van bestuur zal de discussie over het bindend studieadvies weer aanzwengelen wanneer blijkt dat de minister van onderwijs een diplomafinanciering wil invoeren. (RJ)

Deze vraag stond centraal tijdens een door de jubilerende studentenvereniging Circumflex georganiseerd symposium. Een interessante vraag. Ik ging meteen bij mezelf te rade. Ik ben nu derdejaars, op één tentamen na al mijn tentamens afgerond, dus in het laatste stadium van mij studie. Nog één jaar studeren en dan mag ik mijn bul in ontvangst nemen. Wat heb ik nu in huis? Oke, ik weet dan een klein beetje hoe de gezondheidszorg georganiseerd is (ik studeer beleid en beheer) en welke wetten van belang zijn, maar echt veel kennis heb ik niet. Na wat navraag bij collegestudenten bleek dat ook velen van hen niet dachten te beschikken over een grote hoeveelheid kennis. 'De hoeveelheid kennis die een student na het behalen van een bul heeft, is een gegeven,' zo stelde journalist Jan 't Hart van de Volkskrant tijdens het symposium. Ik moet hem daar gelijk in geven. Het is natuurlijk wel van belang om enige kennis te bezitten; toch kan kennis niet de enige pilaar zijn waarop de waarde van een bul steunt.

Ik ben van mening dat de waarde van een bul valt of staat met de (academische) vorming van een student. Het is niet de kennis die bepalend is voor de waarde van een bul, maar de wijze waarop kennis verworven en vooral verwerkt wordt. Volgens mij onderscheidt een academicus zich van een niet-academicus door zijn/haar vermogen om problemen op een geheel andere, eigen wijze te benaderen. Een academicus moet op een vrij snelle wijze tot de essentie van de materie kunnen komen om vervolgens op een efficiënte wijze naar een oplossing te zoeken. Hiervoor moet een academicus over het vermogen beschikken om naast het analyseren van de problematiek een mening te vormen en deze op heldere wijze uiteen te zetten. Daarvoor zijn goede analytische en communicatieve vaardigheden nodig. Het zijn deze vaardigheden (inclusief een mate van kennis) die wat mij betreft voor een niet onaanzienlijk deel de waarde van een bul bepalen. De eindtermen van een bul zijn dus bij deze gesteld.

De tweede vraag is dan hoe die vaardigheden verkregen moeten worden. Daar zijn verschillende manieren voor. Terecht stelt de rector magnificus, zowel in zijn diereede als tijdens het lustrum-symposium, dat studeren meer is dan op tijd je tentamens te kunnen halen. Studeren is incasseren, vallen en opstaan, iets schrijven om vervolgens weer helemaal opnieuw te beginnen. Studeren is een nacht doorwerken omdat die case nu eenmaal af moet zijn. Studeren is het drie keer overlezen van een tekst totdat je het snapt. Een studeerbaar curriculum is dus niet een makkelijk curriculum. Een studeerbaar curriculum is een curriculum waarbij er vanuit de instelling

geen (organisatorische) belemmeringen zijn waardoor een student niet binnen de overeengekomen tijd kan afstuderen. Een andere manier om bovengenoemde vaardigheden te bereiken is het actief zijn buiten je studie om. Hierbij kan gedacht worden aan sporten, debatteren, gezellig een pilsje drinken met je vrienden, of besturen. Juist door middel van deze activiteiten leer je hoe je om moet gaan met mensen. Je leert hoe je te meningen over bepaalde zaken moet vormen en hoe je ze het beste kunt presenteren. Daarnaast leer je hoe je efficiënt met je tijd om kan gaan om die paper inderdaad op tijd af te krijgen naast alle andere activiteiten die je ont-

In Stelling

Deze rubriek is bestemd voor iedereen die een opiniërende bijdrage kwijt wil over een onderwerp dat leeft binnen de universitaire gemeenschap. Artikelen kunnen op grond van gebrek aan leesbaarheid worden geweigerd.

plooit.

Nu een aantal van de manieren om de academische vaardigheden te verkrijgen bekend zijn, is de vraag wie dit allemaal moet betalen. De rector stelde in zijn lezing, en met hem vele politici, dat van de student een eigen investering verwacht mag worden. Wat mij betreft niet onterecht. Het is dan ook een feit dat vele studenten (en bij wie het kan hun ouders) fors in de buidel tasten om rond te komen. Het zal niemand verbazen dat dat van f425,- per maand niet lukt. Toch vindt minister Ritzen dit nog niet genoeg. Alles wat ook maar enigszins buiten het curriculum valt, mag de student zelf betalen. Vier jaar wordt de student (in geringe mate) gefinancierd waarna hij/zij het zelf mag uitzoeken. Terwijl het juist die extra's zijn die de bul de waarde geven die ze zou moeten hebben.

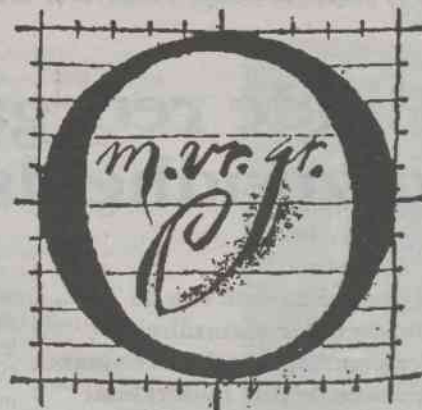
Velen zullen het met mij eens zijn dat kennis nog het enige is wat ons land de wereld te bieden heeft. We hebben geen land, geen olie en nog maar een beetje gas. Kennis is dus de spil van onze economie. Het is dus niet onredelijk om daar flink in te investeren. En dat wordt ook gedaan. Vele miljarden guldens vloeien per jaar naar het onderwijs. Toch vind ik het shockerend om in de krant te moeten lezen dat Nederland volgens de UNESCO bijna 1 % onder de door hen gestelde norm van 6% van het BNP zit als het gaat om de uitgaven aan het onderwijs. Juist een land als Nederland dat

voorop zou moeten lopen op het gebied van kennis blijft schromelijk achter. Tuurlijk mag er van de student een eigen investering gevraagd worden. Dat wordt nu al gedaan, maar ook van de staat mag een investering verwacht worden en de vraag is of die investering wel de omvang heeft die ze zou moeten hebben.

De waarde van een bul wordt bepaald door de mensen die er een bezitten. Met de prestatiebeurs zullen (zo hoopt de minister) veel studenten binnen vier jaar afstuderen. Aangezien de route HAVO-HBO-WO wordt afgesloten zullen de meeste studenten op hun 18e jaar van het VWO naar de universiteit gaan om vervolgens op hun 22e met een bul in handen de instelling te verlaten. Op die leeftijd komen ze op de arbeidsmarkt. In veel landen is dit de leeftijd waarop men zo'n beetje gaat studeren. Meestal is er namelijk nog een voortraject (een 'college' bijvoorbeeld). Een van de determinanten van een goede bul is een bepaalde mate van levenservaring. Op 22-jarige leeftijd heeft men die in beperkte mate. Men wordt totaal groen op de arbeidsmarkt gezet. Dit verhoogt de waarde van de bul niet. Het is de taak van de universiteit (zoals prof. Philipsen het verwoordde tijdens circus Nuis) om studenten een tijdje van de straat te houden, ze een bepaalde dosis ervaring mee te geven.

Ten slotte wil ik nog even ingaan op de kwaliteit van het onderwijs. Alhoewel volgens 't Hart Nederland misschien geroemd wordt om haar middelbaar onderwijs, ben ik van mening dat de tweede fase (het VWO in dit geval) totaal niet aansluit op het hoger onderwijs. Niet zelden hoor je dat een VWO'er met een 8 gemiddeld op zijn/haar eindlijst faalt op een wetenschappelijke opleiding. Daar zit een groot probleem. Het Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs bereidt de scholier niet adequaat genoeg voor. De falende VWO-genie in het WO heeft in het verleden niet geleid tot een herziening van het VWO-diploma maar tot een herziening van het universitaire onderwijs. Dit is de reden waarom de kwaliteit van het universitaire onderwijs regelmatig te wensen over laat. En wat de lorrige studenten van Velthuisen betreft, de studenten zijn niet lorrig maar confuus. Confuus van een hoger-onderwijswereld die geen rust gegund wordt, een ministerieel beleid dat van ad-hoc activiteiten aan elkaar hangt zonder dat men nou eens op een correcte wijze gaat kijken hoe het beleid in de praktijk werkt. Confuus van een minister die niet altijd even goed weet wat hij wil als alleen bezuinigen.

Maarten Stienen,
Universiteitsraadslid, namens DOPE

De redactie behoudt zich het recht voor om brieven in te korten of niet te plaatsen. Brieven zonder vermelding van naam en telefoonnummer worden niet geplaatst.

Verkiezingen

Aangezien het hier gaat om zaken die ons allen aangaan, reageer ik op uw verslag van de verkiezingsuitslag van de studentenraadsverkiezingen. Hierin stelt u dat Hofnar tijdens de bekendmaking van de uitslag "kwaliteit/studeerbaarheid" scandeerde. Dit is onjuist.

In de eerste plaats schreeuwde Hofnar van woede en in de tweede plaats schreeuwde Hofnar niet op het moment van de eigenlijke bekendmaking, maar juist tegelijk met en omwille van het direct daarop volgende eurovisiesongfestival-gelukkig geschreeuw van overige aanwezigen, naar ik veronderstel vanwege deze of gene die een zetel had verworven.

Nadat dan de bekendmaking van de diverse zetels voor U-raad en Faculteitsraden ten einde was en slechts gerinkel van glazen en wat geroezemoes bleef, heeft Hofnar dan toch staan scanderen, maar dan "kwaliteit, wat is kwaliteit?/studeerbaarheid, wat is studeerbaarheid?" Een vraag die voor onze toekomstige afgevaardigden niet bleek te bestaan. En toch wil ik hen vragen: Wat wordt met kwaliteit in de politiek nog meer bedoeld dan financiële prioriteit? En mag ik u vragen wat studeerbaarheid meer is dan de slaagdrempel verlagen? Of gaat u werkelijk de studenten intelligenter maken? Of gaat u beweren dat in het verleden niet optimaal is lesgegeven en beloven dat in de toekomst beter te doen?

Tenslotte wil ik danken de redactie voor de mooie Hofnarfoto, welke ik zou willen opdragen aan de immer-trieste Koning Boudewijn.

Hofnar, namens deze,
V.R. Wösten
(brief van redactiewege bekort)

Dansmuziek

Het Nederlandse wetenschapsbeleid moet om. De zittende hoogleraren, voornamelijk tijdens de jaren '70 benoemd, toen ze nog vol originele wetenschappelijke dadendrang zaten, zijn uitgeblust en vergaderziek. Publikaties in gerenommeerde internationale tijdschriften zitten er voor hen niet meer in. Een paar jaar geleden heerste de opvatting nog dat de hooggeleerde breinen immers voornamelijk met 'schnabbels' bezig waren, tegenwoordig is de gangbare opvatting dat het grootste gedeelte van de beschikbare tijd opgaat aan het bedenken van nieuwe facultaire administratieve rompslomp. De nieuwe generatie wetenschappers (opgeleid in het zo efficiënte aio-systeem) staat langs de zijlijn warm te lopen, maar komt aan speeltijd voorlopig niet toe, en dreigt daarom naar de buitenlandse topclubs te vertrekken. Behalve het afschaffen van de universitaire democratie (die immers verantwoordelijk is voor de administratieve vervuiling), is de hoop voornamelijk gevestigd op een flexibiliseringsbeleid dat de kwaliteit van het wetenschappelijke onderzoek in Nederland moet bevorderen. Universitaire medewerkers die wetenschappelijk gezien niet genoeg presenteren, moeten in de hiërarchie van bl, ubd, ud, aio plaatsmaken voor collega's die dat wel doen. En bovendien moet een groter gedeelte van de middelen voor wetenschappelijk onderzoek verdeeld worden door NWO, dat dat immers op basis van kwaliteit doet, in tegenstelling tot de starre bureaucratische rekenmodellen van Jo Ritzen.

Cruciaal punt in beide voorstellen is natuurlijk hoe men wetenschappelijke kwaliteit meet. Helaas blijkt bij het beantwoorden van deze vraag het schrijnende gebrek aan creativiteit van de Nederlandse wetenschap. Kwaliteit wordt

gemeten door een ordinair bittijst: hoe meer artikeltjes verkocht worden, hoe beter, en hoe meer citaten vergaard worden, hoe beter. Kwaliteit wordt kwantiteit, die bovendien op een hoogst discutabele manier gemeten wordt, alsof het aantal woorden in een artikel een maatstaf zou zijn voor de originaliteit en relevantie van de ideeën die verwoord worden. Op Radio 3 kan men dagelijks horen hoe het selectiemodel van bittijsten leidt tot steeds maar meer van dezelfde, gladde dansmuziek, die weliswaar lekker verkoopt, maar na ongeveer een jaar in de vergetelheid wegzakt. Omdat wetenschap een evolutionair proces is (zouden al die opinionmakers misschien afkomstig zijn van de christenfundamentalistische gymnasia waar de evolutietheorie in de ban verkeert?), is deze methode, die aanzet tot conformistisch en risicomijdend gedrag, op de langere termijn funest voor elke vooruitgang. Het aantal 'wetenschappelijke beats per minute' gaat op de korte termijn drastisch omhoog, de beleidsmakers in Zoetermeer organiseren jaarlijks een uitzinnige 'rave' waar ze stimulerende en hallucinerende middelen van allerlei soort aan de mens brengen, maar de melodietijn raakt in toenemende mate op de achtergrond. NWO is in dit opzicht zowel een goed als een slecht voorbeeld. Het systeem van aio's is, met name in de niet-beta-boek, gericht op het selecteren van risicoloos onderzoek, dat vooral haalbaar moet zijn, en tot resultaten in de vorm van (veel) publicaties moet leiden. Maar aan de andere kant zijn enkele van de zogenaamde 'NWO-instituten', zoals FOM, juist weer een voorbeeld van gerichtheid op fundamenteel onderzoek zonder strakke korte termijn doelstellingen. Helaas ligt het niet in de lijn der

verwachtingen dat een grotere bemoeienis van NWO met het universitaire onderzoek juist die vorm van wetenschap zal bevorderen. Het is voor de hand liggender dat een groter NWO budget juist zal leiden tot meer bureaucratie in de vorm van het indienen van onderzoeksvoorstellen, die dan weer beoordeeld zullen worden op basis van 'haalbaarheid' en 'wetenschappelijke relevantie'.

Is dit alles een vrijbrief voor de 'status quo' in wetenschapsland? Zeker niet. Kwaliteit moet immers voorop staan bij het benoemen van onderzoekers aan een universiteit. Laat daar geen twijfel over bestaan. Maar de onderzoeker die de kwaliteit van zijn of haar ideeën moet aantonen met behulp van het aantal bladzijden dat hij of zij de laatste jaren in de 'toonaangevende' journals heeft gepubliceerd, in plaats van een inhoudelijke discussie over die ideeën zelf, lijkt mij bij voorbaat gediskwalificeerd.

Bart Verspagen

Interim functievervulling komt nauwelijks van de grond

Of het allemaal wat minder vrijblijvend kon en er wellicht eens wat echte afspraken gemaakt konden worden over het 'in'- en uitlenen van elkaars personeel. Drs. John Neervens, de hoogste ABP-baas, gooide vorige week donderdag de knuppel in het hoenderhok bij een bijeenkomst van personeelsadviseurs van samenwerkende Limburgse instellingen.

Neervens, voorzitter van de directieraad

van het 'bedrijf' dat tegenwoordig ABP/USZO heet, slaakte zijn hartekreet aan het einde van een niet al te bruisend middagje voor personeelsadviseurs van de LIFT-partners. LIFT staat voor 'Limburgs Interim FunctievervullingsTraject', en behelst een samenwerkingsverband dat medio vorig jaar werd opgericht tussen een aantal Limburgse lagere overheden (Maastricht, Heerlen, de Provincie), het ABP en de Rijksuniversiteit Limburg. Inmiddels is het aantal partners uitgebreid met de Open Universiteit, het Academisch Ziekenhuis, hogescholen en andere non-profitorganisaties, zodat het project nu officieel zestien deelnemers omvat. Het doel is mobiliteitsbevordering van het personeel, het instrument is interim-functievervulling (IF): een manier om mensen op vrijwillige basis een tijdje bij een andere werkgever te stationeren, met behoud van rechtspositie en met een terugkeergarantie naar de eigen werkplek. Een vooral voor werknemers veilige manier van mobiliteit dus, veel veiliger dan de structurele variant waarbij men werkelijk en definitief van baan verandert. Niettemin is LIFT in het kleine jaar van zijn bestaan maar een beperkt succes. Er hebben zich weliswaar ongeveer honderd kandidaten gemeld, maar slechts twintig van hen hebben een tijdelijke andere functie bij een LIFT-partner weten te bemachtigen. Dat ligt voor een deel aan het feit dat de IF-kandidaten veelal hoger opgeleid zijn, terwijl de vacatures voor tijdelijk werk merendeels op een lager niveau liggen. De grootste animo om de vleugels uit te slaan ligt overigens onmiskenbaar bij personeel van het ABP; de gemeente Maastricht is een goede tweede. Bij de rest van de deelnemende instellingen gaat het letterlijk om handjesvol.

De themamiddag over 'flexibilisering van arbeid en interim-functievervulling', vorige week in de feestzaal aan de Bouillonstraat, was dus juist bedoeld om het project nieuw leven in te blazen en de perso-

neelsadviseurs van de partners nog maar eens met de neus op het verschijnsel te drukken. Want zij, zo hield ABP-topman Neervens hen voor, dienen een cruciale rol te spelen in het moderne 'human resource management'. Aan hen dus ook de taak om het management van de noodzaak en de voordelen van een actief IF-beleid te overtuigen.

In hoeverre dat gelukt is, bleef onduidelijk. De meerderheid der aanwezigen leek wel oog te hebben voor de doelen van het IF-systeem, maar stelde vragen bij de concrete uitwerking.

Inleider Neervens maakte zich tijdens de afsluitende discussie druk over de lauwe respons bij de deelnemende instellingen, en over de vaagheid van het IF-project als zodanig. Volgens hem moeten er in de nabije toekomst concrete afspraken worden gemaakt tussen de partners. Om te beginnen over de inzet die verwacht wordt, en over de doelen die men wenst te bereiken. "Tot nu toe is het allemaal veel te vrijblijvend", vond Neervens, die ervoor

pleitte dat de partners zich binden aan een hoeveelheid plaatsingen. Blijft een instelling in gebreke, dan vervalt haar plaats in het samenwerkingsverband, suggereerde hij. Tenslotte spoorde hij onder het motto 'goed voorbeeld doet goed volgen' de aan-

wezige personeelsfunctionarissen aan om eerst zelf maar eens onderling tijdelijk van functie te gaan ruilen: "Dan weten jullie aan den lijve wat het is om mobiel te zijn."

Wammes Bos

Links rector J. Cohen, rechts ABP-topman J. Neervens (foto Franco Gori)

Spelverruwing

Onderzoek is big business geworden. Liep nog niet zo heel lang geleden de onderzoeker uit pure nieuwsgierigheid en met een zekere rust zijn eigen neus achterna, en ontdekte hij (inderdaad, voornamelijk bij) tot eigen verrassing - of chagrijn- dingen waar hij nog nooit eerder aan gedacht had, nu is dat allemaal anders geworden. Nu zijn ontdekkingen geld waard, nu is het van levensbelang om te presteren, om met regelmaat te publiceren, om geld voor onderzoek binnen te halen. Want alleen zo overleef je in de wetenschappelijke en financiële ratrace: de overheid financiert aanzienlijk kariger dan vroeger, ja, moedigt zelfs aan om ook geld van elders te halen. Er zijn allerlei redenen om die veranderingen toe te juchten. Ik herinner me de tijd waarin het leveren van prestaties minder belangrijk was dan nu, te goed om tegen deze verandering ernstig bezwaar te hebben. Het was toen echt te gemakkelijk om je te onttrekken aan je werk, met als serieus beleefd-argument dat je eerst beel goed moest nadenken voordat je kon publiceren. Daardoor bleven publikaties wel eens te zeer achterwege. En bovendien is de toegenomen concurrentie in dit verband ook niet slecht; die prikkelt tot hogere prestaties - hoor mij nu toch eens deze liberale slogans uiten.

Ik haast mij daarom om ook de andere kant van de zaak te belichten. Ik maak tegenwoordig te vaak mee dat derde geldstroom-onderzoek te keurig past in de opvattingen van de opdrachtgever -

of het nu over de Betuwelijn gaat, de Oost-west-baan, of het nieuwe verdeelmodel voor de gemeentefinanciën. En een verbaal over Kafka in Zoetermeer, enige weken geleden in de NRC, waarin het ministerie van OCW beticht werd van ingrepen in onderzoeksresultaten omdat die juist niet goed uitkwamen, stemt ook niet prettig - hoe overtuigend ook vanuit het ministerie de aantijgingen weerlegd zijn. Ik betwist niet de kwaliteit van al dat onderzoek - ik zou het niet kunnen en er is, denk ik, geen aanleiding toe. Maar ik heb wel het gevoel dat er, vanwege de belangen die op het spel staan, minder onbevangenheid bestaat ten opzichte van het onderzoek dat verricht wordt. Ik vind dat even begrijpelijk als betreurenswaardig, omdat er aldus, langzaam en sluipend, iets wezenlijks verloren dreigt te gaan: de attitude om 'sine ira et studio' onderzoek te verrichten. Of, om het nog eens anders te zeggen, er is sprake van spelverruwing. Evenzo kan het jachtige karakter van voortdurend en snel te moeten presteren, ten koste gaan van de kwaliteit van de prestaties; dat is niet altijd het geval, maar het komt wel voor. Dat prachtige boek, waar echt over nagedacht is, dat wordt steeds minder geschreven - en gelezen.

Alles heeft z'n pro's en z'n contra's. Dat is ook hier het geval. Maar ik vrees hier het cynisme; de wetenschap waarin ik ben opgegroeid, is me daarvoor te lief, en, trouwens, uiteindelijk maatschappelijk te belangrijk.

Job Cohen

NSEM-actie 'verlaag je huur'

Per 1 juli, het moment dat de nieuwe lichte studenten op kamers gaat, gaat de huurprijs met maximaal zes procent omhoog. Om huurders te wijzen op hun rechten voert NSEM vanaf deze maand actie onder de noemer: 'Zit je te duur, verlaag je huur'. Wie zes gulden overmaakt op haar girorekening ontvangt een informatieboekje over het zoeken naar en het wonen op kamers. Hierin staat onder andere alles over het puntensysteem. Verder bevat het ook een voorbeeld van een huurcontract. De actie is een initiatief van de Landelijke StudentenVakbond (LSVb), de Nationale Woonbond en de Vereniging van Niet-Kommerciële Kamerbestedingsbureaus (VNKB). In Maastricht is de actie nog niet echt aangeslagen. Slechts één student heeft het pakket aangevraagd. Deze geringe belangstelling komt waarschijnlijk niet omdat de huurders zo tevreden zijn, maar omdat NSEM tot nu toe weinig ruchtbaarheid aan de actie heeft gegeven. (TO)

Werkgroep PGO-model

De agenda van de universiteitsraadcommissie OW&MD zag er veelbelovend uit. Punt zeven: 'Stand van zaken eindrapportage werkgroep PGO-model'; een werkgroep die al in oktober 1994 aan het werk ging. Helaas belooft die omschrijving meer dan rector magnificus prof. mr. J. Cohen kon waarmaken. Hij vertelde de commissie (voor de zoveelste keer) niet meer dan dat het rapport er nu toch echt aankomt. Dat er na twintig vergaderingen van de werkgroep PGO-model nu bijna een voorstel voor een nieuw intern verdeelmodel van de universitaire middelen ligt, waarover de faculteiten zich mogen gaan buigen. Hoe het er uit gaat zien, blijft dus nog onduidelijk. Al zal het nieuwe financieringsmodel meer rekening houden met de kosten die het opbouwen en het verzorgen van het probleemgestuurd onderwijs met zich meebrengen. (RJ)

In memoriam Marja Verhulst

Per 1 januari 1992 werd Marja Verhulst-Bots aan de Rijksuniversiteit Limburg benoemd in een zware, een nieuwe en een dubbele functie. Zij combineerde de positie van secretaris van de universiteit met die van directeur van de algemene diensten.

Nog geen vier en half jaar later moeten wij afscheid van haar nemen. Ons verdriet wordt verzwaaard, doordat wij beseffen dat Marja Verhulst in de laatste jaren een niet te begrijpen reeks beproevingen heeft moeten doorstaan. Onze gedachten gaan daarbij uit naar haar kinderen die binnen drie jaar tijd een zuster, vader en moeder hebben verloren. En toch, als we als collega's aan Marja denken, gaan onze gedachten zeker niet alleen uit naar iemand die een zware lijdensweg heeft afgelegd. Ik denk aan een bijzonder mens, die nog in april een moeilijk probleem in het werk met de haar eigen directie tot een zinvolle oplossing bracht, aan een uitzonderlijke persoonlijkheid die nog drie dagen voor haar overlijden, na elkaar twee collega's heeft ontvangen en als altijd vol zorg over het reilen en zeilen van onze Universiteit vroeg hoe het met sommige zaken stond.

Marja Verhulst heeft, daarvan ben ik overtuigd, blijvend haar stempel gedrukt op de organisatie van de universiteit omdat zij succes heeft gehad in haar grootste opgave: hoe scheppen we met zijn allen een manier van werken waarin de besturen daadwerkelijk besturen en zich ook daartoe beperken, en waarin beheer en management op die plaatsen gebeuren waar ze thuishoren, in de diensten, de faculteiten, de instituten, de vakgroepen. Ze heeft leiding gegeven aan een reorganisatie en aan een decentralisatie die zo'n ontwikkeling beoogden. Dat haar werk in dit opzicht zal beklijven, komt door de manier waarop ze het deed. De weloverwogenheid van wat ze nastreefde, haar directheid en snelheid van optreden.

de openheid waarmee ze zaken besprak en vooral ook bij de naam noemde, haar warsheid en afkeer van omtrekkende bewegingen, opgeblazen taalgebruik, al te dubbele agenda's, het staan op strepen en vooral een afkeer van een gemakzuchtig beroep op eigen bevoegdheden en anderzins budgetten. Marja was geen functionaris, maar een mens uit één stuk, niet altijd gemakkelijk, die

soms spijt had van haar al te spontane optreden, een enkele maal eigenlijk spijt had moeten hebben, maar altijd was zij oprecht, het liefst een vriend, vooral een leider van mensen, niet door zich te verheffen, maar door in de oorspronkelijke betekenis van het woord collegiaal te zijn. Collega's zijn van oorsprong gezanten die samen ergens op af worden gestuurd.

Collegialiteit in die betekenis van: samen gezant te zijn, samen te zijn uitgezonden om een boodschap, is een treffende omschrijving van Marja's leven, voorzover ik het ken. Zij was steeds onderweg, stelde zich voortdurend doelen, en hoe zelfstandig en autonoom zij ook was, zij deed het met anderen en met een sterke betrokkenheid bij anderen, gezinsleden, familie, vrienden, veel vrienden. Zo ontstond een evenwicht tussen een sterke doelgerichtheid en het samenleven in een groot en geschakeerd netwerk van mensen. Zij leefde, ondanks haar beproevingen, een rijk, een bewogen en een gevuld leven.

Ik heb zowel het voorrecht als het toeval gehad om vrijdag 7 juni een van de twee bezoekende collega's van het werk te zijn geweest. Ons

gesprek ging toen zeker niet alleen over de Rijksuniversiteit Limburg. Het was een gesprek als altijd over collegialiteit als mensen onder elkaar. Het ging over haar dochters, mijn dochters, haar kleinzoon, mijn kleinzoon, haar moeder, mijn vader, zo te zeggen over de grote lijn van ons onderweg zijn. Daarna, heel nuchter, ondervroeg zij mij waarom ik mij alsnog had ingespannen om naar de tentoonstelling van Vermeer te gaan, en wat mij dat dan wel had opgeleverd. Dat gesprek is voor mij een onvergetelijk spoor van wat ik van Marja geleerd heb: een met anderen gedeelde weloverwogenheid; zonder grote woorden en abstracties, maar altijd betekenisvol; vol sentimenten, maar nooit sentimenteel. Marja toonde die dag de levensmoed, de doorzetting die haar laatste levensjaar kenmerkte. Wij weten nu in ons verdriet dat ook de strijd van het lichaam eindig is. Er bestaan grenzen aan wat met levensmoed en doorzetting kan worden bereikt. Die grenzen kunnen worden samengevat in een bede, vrij ontleend aan Anselmus, lang geleden geformuleerd.

-Geef mij de moed om als het erop aankomt die zaken aan te pakken, die voor verandering vatbaar zijn;

-Geef mij dan de rust om die zaken te aanvaarden die niet voor verbetering vatbaar zijn;
-Geef mij de wijsheid, de zaken die wel of niet voor verbetering vatbaar zijn, goed te kunnen onderscheiden.

Niet velen bezitten de rust te aanvaarden wat nu eenmaal zo is en niet anders; slechts sommigen hebben de moed hun leven te veranderen; en de wijsheid van het onderscheid is zeer zeldzaam. Ondanks alle onvermijdelijke ups en downs, ondanks alle menselijke vertwijfeling die ook haar deel was, heeft Marja de laatste jaren de moed, de rust en de wijsheid laten zien die Anselmus bedoelde. Dat is door mij gezien en niet onopgemerkt gebleven, en ik ben ervan overtuigd dat zulks ook geldt voor iedereen hier aanwezig, kinderen, familie, vrienden, bekenden, allemaal collega's, samen uitgezonden, samen onderweg. Onderweg zijn wij, ook met Marja, ook na vandaag.

Hans Philipsen, lid van het College van Bestuur

Goodwill voor de Belastingdienst

Néé, het is niet saai. En ja, er wordt daar hard gewerkt. Er hangt geen sfeertje van strakke pakken, veel verdienen en dikke auto's zoals bij grote belastingkantoren vaker het geval is. Maar inspecteurs der belastingen zijn zeker geen ambtenaren in de negatieve zin van het woord. Sterker nog, het werk bij de Belastingdienst is dynamisch. En Jeroen Gubbels, vierdejaars fiscaal recht, is blij dat hij er stage mag lopen.

Natuurlijk, ook hij zag het eerst wel zitten om bij zo'n groot, bekend belastingadvieskantoor wat aan de praktijk te ruiken. Coopers & Lybrand, Moret Ernst & Young, Deloitte & Touche en meer van die namen die binnen economische- en fiscaalrechtelijke kringen als toverwoorden worden uitgesproken zodra het gesprek voert naar baan en toekomst. En dat is ook niet zo vreemd, volgens Gubbels. Want de studenten weten niet beter: "Als je op de universiteit rondloopt, zie je niets anders dan die grote kantoren. Die zijn er heel erg mee bezig om zich bekend te maken bij studenten. Op die manier hebben ze de kans om alvast de beste eruit te pikken. Kleine kantoren, daar hoor je nauwelijks iets van. En van de belastingdienst ook niet. Dat heeft ook te maken met de huidige personeelsstop: een heleboel mensen van de douanediens moeten intern worden herplaatst, sinds de Europese binnengrenzen zijn geopend. Bovendien wordt er tegenwoordig wat bewuster omgesprongen met personeelskosten, nadat een tijdje geleden werd geconcludeerd dat er een beetje teveel mensen in dienst waren."

Maar een plaats voor een stagiaire kon de belastingdienst nog wel vrijmaken. Vivienne Hautvast, die bij bureau Stages van de rechtenfaculteit bemiddelt tussen studenten fiscaal recht en stage-instellingen, wist de drieëntwintigjarige student uit Swalmen over te halen: "Ze zei dat dit een goede stageplaats was waar je veel kon leren. En dat is toch het doel van een stage, nietwaar", zegt Gubbels wat verlegen.

Dus begon hij in Roermond, bij de afdeling Ondernemingen van de Belastingdienst. Een afdeling waar negen teams -van elk ongeveer vijftig personen- zich ieder bezighou-

Ondanks alle informatieve folders gaat er bij het invullen van het aangiftebiljet bijna altijd iets verkeerd (foto Franco Gori)

den met een bepaalde sector: horeca, landbouw, metaal. Gubbels kwam terecht bij het 'horeca-team'. Even kreeg hij de tijd om te acclimatiseren: een 'oefen-aangifte' om het beoordelen onder de knie te krijgen. Wat viel hem op? Welke vragen zou hij stellen aan de ondernemer die de aangifte had ingediend? Zijn motivering viel bij zijn begeleider kennelijk in goede aarde: niet veel later zat Gubbels tot over zijn oren in de dossiers. Twaalf om precies te zijn. Als hij over zijn bezigheden vertelt, klinkt hij ineens veel kordater dan even tevoren: "Ik ben begonnen met het regelen van aanslagen. Van elke aangifte die binnenkomt wordt een dossier aangelegd. Die aangiften moet ik toetsen. Bij ondernemers is het zo dat ze de winst uit de onderneming opgeven aan de hand van de jaarrekening, waarin staat wat de inkomsten en de kosten waren en wat de winst en het verlies. Ik bekijk, bijvoorbeeld, of er geen vreemde zaken als kosten zijn aangemerkt." Nadat Gubbels de aangifte heeft doorlopen, kan het zijn dat hij opheldering wil over bepaalde zaken. Of een aanvulling: "Premies die ondernemers moeten betalen voor lijfrenten, zijn aftrekbaar. Ter controle kun je de belastingplichtige vragen om een kopie van het lijfrente-contract dat ze hebben afgesloten." Buitengewone lasten zijn ook dikwijls een vage kostenpost op de aangifte: "Als er een opvallend bedrag wordt opge-

voerd, moeten ondernemers dat met bonnetjes kunnen specificeren." In geval van dergelijke onduidelijkheden, stelt Gubbels een zogenaamde *vragenbrief* op, die hij opstuurt naar degene die de aangifte heeft gedaan: "Meestal gaat er een tijd overheen voordat je antwoord krijgt, omdat ondernemers in de horeca vaak een eigen zaak hebben: een eenmanszaak of een vennootschap onder firma (VOF). Regelmatig hebben die mensen dan ook een adviseur, meestal een accountant die voor de onderneming de boekhouding doet en de jaarstukken opstelt. Want zelf hebben ondernemers niet de tijd en kennis om daar mee bezig te zijn." Vreemde zaken is Gubbels niet tegengekomen, maar wel heeft hij kunnen constateren dat er bij het invullen van een aangiftebiljet "vrijwel altijd iets verkeerd gaat." Het invullen van een belastingformulier is niet gemakkelijk. Bovendien verschillen de staat en de burger veelvuldig over wat wel en niet door de beugel kan. Eén ding waar vaker over wordt gesteggeld tussen de belastingdienst en ondernemers is de *goodwill*. "Als een pand verkocht wordt, wordt er vaak meer betaald dan het eigenlijk waard is. Dat heeft te maken met de ligging en hoe goed de zaak loopt. Die meerwaarde die wordt betaald heet *goodwill*. Voor een belastingplichtige is het vaak gunstig om een hoge goodwill met een koper af te spreken." Waarom? De Maastrichtse student

houdt een ingewikkeld verhaal. Het komt erop neer dat pas na een bepaald bedrag belasting hoeft te worden betaald.

Nu, na zeven weken stage, beginnen de antwoorden op zijn vragenbrieven eindelijk binnen te rollen. Met die informatie kan Gubbels "de zaken afronden". Af en toe belt hij nog even met een accountant, maar dan stelt hij, per belastingplichtige, het inkomen vast. Soms schraapt hij een aftrekpost. De staat betaalt tenslotte niet alles. Al staat het een ondernemer natuurlijk vrij om bezwaar aan te tekenen tegen zo'n beslissing. Met nog één week voor de boeg, kijkt Gubbels tevreden terug. Gevarieerd en druk was het: veel dossiers die tegelijk behandeld moeten worden, veel vragenbrieven die moeten worden opgesteld: "Je kunt nooit iets afmaken. Dan belt er weer iemand of komt een ander langs om iets te vragen. Werken bij de belastingdienst is geen rustige baan. Er is meer werk dan gedaan kan worden. Als ik klaar was met mijn vragen en vroeg "Wat moet ik nu doen?", was er meteen weer een nieuwe stapel." Eigenlijk was het net echt: "Ik kreeg veel verantwoordelijkheid en mocht ook zelf bepalen wat ik ging doen." Niet iedereen krijgt die kans bij een stage: "Een jongen die ik ken, loopt stage bij een groot kantoor. Hij mag absoluut niemand bellen of afspraken maken, alleen maar dingen uitzoeken. Ik werd gewoon behandeld als alle andere collega's." "Ik heb wel gemerkt dat je tijdens de studie vooral algemene kennis opdoet. Je hebt natuurlijk wel wat blokken gevolgd, inkomstenbelasting voor particulieren, vennootschapsbelasting voor bedrijven of welk blok dan ook, maar die duren maar acht weken. Hier moest ik ineens weten wat er aan de hand was. Alle details in de gaten houden. Dat was wennen. Gelukkig is het wel kennis die blijft, omdat je intensief met al die zaken bezig bent." Eigenlijk viel er al die weken maar één klein minpuntje te bespeuren: de routine. "Elke dag bezig zijn. Iedere morgen om zeven uur op. Pas om zes uur, half zeven weer thuis zijn, terwijl je daar ook nog van alles moet regelen. Je vrije tijd schiet er bij in." Voor de rest ziet Gubbels zichzelf in de toekomst wel als inspecteur der belasting. Na de personeelsstop dan: "Geldzaken blijven mij altijd boeien. Vroeger wilde ik ook altijd al weten waar ik recht op had of welke mogelijkheden ik had. Of het nu ging om de studiefinanciering, het invullen van het T-biljet of het salaris dat ik kreeg voor mijn uitzendbaantje."

Judith Kuijk

De economie van het onbetaalde werk

"In principe is iedere vrouw die kiest voor onbetaalde arbeid een bijstandsmoeder in spe", luidt de krachtige uitspraak van econome drs. Marga Bruyn-Hundt. Vrouwen die -hoe nobel ook- thuisblijven om het huishouden te doen en de kinderen te verzorgen, manoeuvreren zich daarmee vaak blijvend in een afhankelijke positie.

Hun economische situatie wordt er alleen maar slechter op: ze komen moeilijk aan een betaalde baan. Als ze er al een vinden is het vaak een slecht betaalde met weinig carrièremogelijkheden. Werkervaring als huisvrouw wordt niet hoog aangeslagen. Want in een samenleving als de onze wordt de waarde van activiteiten beoordeeld op de hoeveelheid geld die ze in het laatje brengen. Koken, stofzuigen, de kinderen helpen bij hun huiswerk, boodschappen doen, kleren naaien, een lamp indraaien, voor je zieke moeder zorgen of vrijwilliger zijn in een jongerencentrum; het telt allemaal niet mee in de economische statistieken.

Maar onbetaalde arbeid (in Nederland voor het grootste gedeelte door vrouwen gedaan) heeft wel degelijk een waarde. Niet alleen sociaal, maar ook economisch. Toch zijn een huisvrouwenloon of een basisinkomen niet de oplossing voor een betere maatschappelijke positie van vrouwen. Want niet de onbetaalde arbeid zelf, maar de ongelijke verdeling daarvan is een valkuil voor de economische zelfstandigheid, betoogt Bruyn-Hundt in haar proefschrift *The economics of unpaid work*.

Huwelijksbootje

Het proefschrift verschijnt, zou je kunnen zeggen, wat aan de late kant: dit jaar werd Bruyn-Hundt vijftienjarige. Vorig jaar al nam ze afscheid als wetenschappelijk medewerkster bij economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam (UvA), waar ze sinds 1975 in dienst was. Al die tijd kwam het er niet van om een proefschrift te schrijven. Werk en gezin eisten hun tijd. Het balletje ging pas rollen toen professor Wil Albeda haar eind 1993 een kerstkaartje stuurde met de vraag of ze er nooit aan had gedacht om alsnog te promoveren. Van het een kwam het ander: woensdag 26 juni verdedigde de Amsterdamse econome haar proefschrift in Maastricht, met Albeda en professor Joan Muysken van de vakgroep algemene economie, als promotoren. Bruyn-Hundt is altijd werkende moeder geweest. Reeds in de tijd dat het normaal, zelfs bijna verplicht was voor getrouwde vrouwen om hun baan te verlaten zodra ze in het huwelijksbootje stapten. "Tot 1957 stelde de Nederlandse wet het verplicht om vrouwelijke ambtenaren te ontslaan wanneer ze trouwden. Getrouwde vrouwen werden geacht het huishouden te doen en op de kinderen te letten", schetst Bruyn-Hundt misprijzend in het voorwoord van haar proefschrift. Gelukkig hadden haar ouders een andere toekomst voor hun dochter in gedachten. Zij stimuleerden haar om naar de universiteit te gaan om economie te studeren. "Voor het geval dat ik nooit zou trouwen of weduwe zou worden of zou scheiden. Zij dachten dat een goede opleiding mij in staat zou stellen mijn eigen geld te verdienen als dat nodig mocht zijn." Slechts een handjevol vrouwelijke mede-studenten bevolkten de collegebanken: "Veel mensen dachten dat de enige reden waarom een vrouw naar de universiteit ging was om een rijke man aan de haak te slaan."

Het feit dat zij direct na haar doctoraal in het huwelijk trad en twee kinderen kreeg, was voor Bruyn-Hundt echter geen reden om thuis te blijven. Vóór haar aanstelling bij de UvA, was zij onder andere part-time docente economie op verschillende middelbare scholen. Daar leerde ze zestien- tot negentienjarige leerlingen de betekenis van productie, consumptie en al die andere

economische grootheden. "Huishoudelijk werk of het verzorgen van kinderen werden in geen van de studieboeken genoemd. Die bezigheden werden door mijn schrijvende collega-economen kennelijk noch als productie noch als consumptie beschouwd. Dat is vreemd als je bedenkt hoeveel tijd mensen (en dan vooral vrouwen) hieraan wijden: in ontwikkelde landen besteden mensen, na persoonlijke verzorging (eten, slapen, hygiëne) en vrije tijd, zo'n kleine dertig procent van hun leven aan arbeid. Iedereen denkt dan bijna automatisch aan betaalde arbeid, maar het aantal uren onbetaald werk is ruim anderhalf keer zo groot. Toch werd er in de economische wetenschap totaal geen aandacht besteed aan onbetaald werk." Haar verbazing en ergenis hierover, brachten Bruyn-Hundt tot het schrijven van artikelen, en later boeken, over de positie van vrouwen in betaald en onbetaald werk. Inmiddels heeft zij meer dan zeventig artikelen en drie boeken op haar naam staan. In de jaren tachtig was ze bovendien lid van de Emancipatieraad en redactielid van Sociaal Maandblad Arbeid. In 1994 werd zij voorzitter van de Staatscommissie Toekomstscenario's Hervreiding Onbetaalde Arbeid, die in het najaar van 1995 haar advies aan de Regering uitbracht. Voor haar werk kreeg zij verschillende onderscheidingen: in 1989 werd zij benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau; in 1990 ontving zij als eerste de Aletta Jacobsprijs van de Rijksuniversiteit Groningen en in 1995 de Stapenning van de Universiteit van Amsterdam.

Paradox

The economics of unpaid work is de laatste aanvulling op haar wetenschappelijke oeuvre. In het proefschrift bestudeert Bruyn-Hundt de de economische waarde van onbetaalde arbeid en rekent zij de lezers voor wat de consequenties zijn als deze waarde wordt meegeteld bij het bepalen van economische grootheden als productie en consumptie, economische groei, werkgelegenheid en personele inkomensverdeling. Zij hoopt dat het boek een bijdrage zal leveren aan een eerlijker verdeling van betaald en onbetaald werk en een meer gelijkwaardige positie van mannen en vrouwen. "Het is een paradox", schrijft zij. "Onbetaald werk is aan de ene kant onontbeerlijk voor het welzijn van de volgende generatie, het gezin en de maatschappij, maar aan de andere kant is het een obstakel bij het verbeteren van de economische positie van vrouwen. Het is een dilemma dat vrouwen de tijd die ze spenderen aan onbetaalde activiteiten die ze vaak graag doen, moeten verminderen, om betaald werk te verrichten dat hen economische onafhankelijkheid verschaft en hen meer waardering oplevert." Terwijl activiteiten die worden gedaan zonder dat er een financiële vergoeding tegenover staat ook een economische waarde verte-

genwoordigen: onbetaalde arbeid legt beslag op schaarse menselijke tijd, die ook voor andere doeleinden aangewend kan worden. Maar wat is onbetaalde arbeid? Voor de een is voetballen een hobby, de ander verdient er zijn geld mee. Bruyn-Hundt geeft zelf de voorkeur aan de volgende definitie: "Onbetaalde arbeid kan iedere menselijke activiteit zijn die door een derde persoon verricht kan worden. Het gaat daarbij niet alleen om de waarde van onbetaalde arbeid van mensen die daarnaast ook betaald werk doen, maar ook om de waarde van onbetaalde arbeid door mensen die buiten het betaalde arbeidsproces staan omdat ze te jong, te oud, werkloos of gehandicapt zijn. Want het verrichten van onbetaalde activiteiten levert deze mensen besparingen op, die waarde hebben." Als zij zelf hun huis schoonmaken, hoeven zij daar niemand voor in te huren.

Om de waarde van onbetaalde arbeid vast te stellen, kan je kijken naar een *marktsubsituut*. Door het aantal uren onbetaalde arbeid te vermenigvuldigen met de uurprijs die op de markt wordt betaald voor een arbeidskracht die de onbetaalde werker kan vervangen (de zogenaamde *inputmethode*). Bijvoorbeeld door het werk dat een huisvrouw doet te vergelijken met het betaalde werk van een gezinsverzorgster. Die uurprijs kan bruto zijn, of netto of bruto plus werkgeverspremies voor de sociale zekerheid. Vergelijkingsproblemen blijven er altijd: is wachten op de loodgieter of de kinderen die uit school moeten komen te vatten onder de noemer arbeid? Misschien niet, het is tenslotte weinig productief besteede tijd. Aan de andere kant wordt een brandweerman wel betaald voor de tijd die hij moet wachten tot er weer ergens een brand uitbreekt.

Een andere benadering om de waarde van onbetaald werk te bepalen is te kijken naar het loon dat de onbetaalde werker netto derft door niet op de arbeidsmarkt te werken, de *opportunity costs*. Deze *outputmethode* gaat uit van de waarde die met de betaalde arbeid geproduceerde goederen en diensten op de markt zouden hebben. Gegevens hierover zijn echter moeilijker te achterhalen dan bij de inputmethode. Omdat in Nederland iedere vijf jaar een tijdsbestedingsonderzoek gedaan wordt, koos Bruyn-Hundt daarom voor de eerste. Op die manier berekende zij dat de onbetaalde uren arbeid van de Nederlandse bevolking van 25 tot 64 jaar, vermenigvuldigd met drie verschillende bruto uurlonen inclusief de werkgeverslasten, namelijk wettelijk minimum (uur)loon, het loon van de gezinsverzorgster in loonschaal 12 en het gemiddeld verdiende loon in het betreffende jaar, varieert van 36 tot 78 procent van het Bruto Nationaal Product (afhankelijk van het geschatte loon). Dat zijn hogere percentages dan in andere landen. Dat komt doordat tijdens de onderzoeksperiode Nederlandse vrouwen minder buitenshuis werkten dan elders en ook omdat

Bruyn-Hundt het bruto loon inclusief werkgeverspremies gebruikte voor haar schattingen.

Verdeling

Eigenlijk zou onbetaalde arbeid gewoon in de Nationale Rekeningen moeten worden opgenomen, bepleit Bruyn-Hundt. Daarin worden alle geld-, goederen en dienstenstromen gemeten die er in een land en tussen landen zijn, een soort macro-economisch overzicht van het hele economische proces. Als de onbetaalde arbeid hierin zou worden opgenomen zou de economische groei per hoofd van de bevolking in de periode 1975-1990 in zeven van haar negen berekeningen lager zijn geweest dan in de officiële statistieken. De conjuncturele schommelingen zouden minder groot zijn en de beroepsbevolking zou vijftienveertig procent hoger zijn. Het opnemen van onbetaalde arbeid in de Nationale Rekeningen, zou niet zo'n groot probleem moeten opleveren, concludeert de Amsterdamse onderzoekster. De oude en nieuwe cijfers zouden een bepaalde overgangperiode naast elkaar gepresenteerd kunnen worden.

Maar belangrijker is dat er in Nederland nagedacht wordt over de verdeling van het betaalde en het onbetaalde werk. Want de economische zelfstandigheid van vrouwen laat nog steeds te wensen over: "Hoewel er verbetering te bespeuren valt, zijn er toch nog steeds veel meer vrouwen dan mannen die geen (arbeids)inkomen hebben. Als zij dat wel hebben, ligt dit voor meer vrouwen beneden het sociale minimum dan voor mannen." Hoe kan de economische zelfstandigheid van vrouwen verbeterd worden? Dat is de vraag. Op haar -veel besproken- voorstel uit de jaren zeventig om huisvrouwen loon te betalen, is Bruyn-Hundt inmiddels teruggekomen. Zo'n huisvrouwenloon (of een basisinkomen) leidt niet tot een gelijke economische positie van vrouwen en mannen, stelt zij nu. In alle plannen waren de lonen voor huisvrouwen laag en tijdelijk (tot de kinderen het huis uit zijn). De financiële positie van vrouwen zou dus maar even verbeteren. En de ongelijke verdeling van betaald en onbetaald werk tussen de seksen zou blijven bestaan (want na je vijftienveertigste weer een goede betaalde baan vinden, na een tussenpose van een aantal jaren, is voor goed opgeleide vrouwen al moeilijk genoeg).

De oplossing ligt in een eerlijker verdeling van het onbetaalde en betaalde werk tussen mannen en vrouwen, moeders en vaders: "Pas wanneer mannen ook vijftig procent van de onbetaalde arbeid voor hun rekening nemen en de maatschappij bereid is om mensen meer faciliteiten te bieden in de tijd dat ze jonge kinderen opvoeden, zou dit probleem zijn opgelost." Daarom zou de overheid een aantal maatregelen moeten nemen. Bruyn-Hundt noemt drie pakketten: gezinspolitiek, inkomenspolitiek en arbeidsmarktpolitiek. Die moeten allemaal worden uitgevoerd: "Het zou getuigen van slecht beleid als er één of een paar maatregelen uit worden gepikt. Alleen in samenhang hebben ze het gewenste effect." Een greep: zwangerschapsverlofs- en ouderschapverlofsregelingen en de mogelijkheden voor kinderopvang kunnen veel beter. Bovendien zou er zoiets moeten komen als een 'rampenverlof': een kort verlof om voor zieke kinderen, familieleden, burens of vrienden te zorgen. In Zweden, Denemarken en Duitsland bestaat zo'n regeling al. Op belastinggebied zou ook het nodige moeten veranderen: de inkomstenbelasting zou met meer zaken rekening dan met financieel inkomen alleen. Ook zou het belastingvoordeel dat een man heeft omdat zijn vrouw niet werkt (en dus geen inkomen inbrengt) moeten worden opgeheven. Iedere persoon zou individueel een aanslag moeten krijgen. En het recht om part-time te werken. Om dat te bereiken, zouden werkgevers ook een subsidie moeten krijgen in ruil voor het verkorten van de werkweek.

Judith Kuijk

Niet de onbetaalde arbeid zelf, maar de ongelijke verdeling daarvan is een valkuil voor de economische zelfstandigheid van vrouwen (foto Franco Gori)

Bouillonstraat 1-3. Surveillant: R. Luesink

Rechtsgeleerdheid

Voor kopij: A. Kessen, Bur. Onderwijs,
Zwingelput 4, tel. 3883003, voor vrijdag
13.30 uur.

Openingstijden onderwijsbalie BO

Maandag t/m vrijdag van 10.15-11.15 uur en van 14.15-15.15 uur. Op maandagavond is de balie ook geopend van 20.00-21.00 uur.

Openingstijden onderwijsbalie tijdens vakantieperiode

Raadpleeg de zomerset voor gewijzigde openingstijden van de onderwijsbalie.

Verkrijgbaar aan de balie

De zomerset. Aanmelden voor herkansingen B t/m 16.07.1996. Aanmelden voor keuzeblokken dagopl. Ned. recht t/m 18.06.1996. Overige blokken t/m 16.07.1996.

STUDENT MEMBER OF THE BOARD OF EDITORS, THE MAASTRICHT JOURNAL OF EUROPEAN AND COMPARATIVE LAW.

Applications are invited for the position of student member of the Board of Editors of "The Maastricht Journal of European and Comparative Law". This is the faculty law journal coordinated by METRO. It focuses on issues of European and Comparative law, and in particular on European "ius commune". The journal is published in English.

Responsibilities: * Attend and contribute to meetings of the board of editors (held approx. once every six weeks). * Liaise with, and encourage submission of articles from amongst the student body. * Promote interests in the Maastricht Journal Prize amongst the (international) student body. * Review articles submitted to the journal.

Necessary Qualifications: * Interest in European and Comparative law. * Third or Fourth year student with good grades. * Excellent knowledge of English (passive and active).

This is an unpaid position lasting for one year from September 1996. The successful candidate will receive a complementary subscription of the journal.

Applications are invited in writing (in English) by 27th June and should include information on the applicant's legal interests and grades and a curriculum vitae. Inquiries and applications should be addressed to L. Waddington, Editor of The Maastricht Journal, Lenculenstraat 14, tel. 3883253.

BUREAU INTERNATIONALISERING

Openingstijden Bureau Internationalisering

Voor Nederlandse studenten, Erasmus, Tempus en Magister Iuris Communis studenten maandag- dinsdag- en dondagochtend van 10.15-11.15 uur, kamer 0041, Nieuwenhof.

MASTER OF LAWS (LL.M.) 1996-1997, TAALCURSUSSEN, SUMMER COURSES

Informatie verkrijgbaar bij Bureau Internationalisering, tijdens de spreekuren.

OVERIGE CURSUSSEN

Corso di 'Studi avanzi di diritto transnazionale', University of Trento * Bachelor of Laws Years 1 & 2, Years 3 & 4, Victoria University of Wellington, New Zealand * Orientation in the U.S. Legal System, The International Law Institute in cooperation with The George Washington University Law School, Washington *

SKY BREAKERS
Speciale vliegtarieven voor jongeren & studenten

o.a. (vanaf prijzen p.p.)	entel	retour
Londen	f 111	222
Miami	570	1085
San Francisco	645	1220
Mexico-stad	650	1250
Ho Chi Minh-stad	775	1550
Hongkong	850	1645
Sydney	1200	1888*

* = vanaf Brussel

VAN VIA NAAR

Amsterdam-Hongkong-Auckland	1300
Auckland-Nadi-Monolulu-Los Angeles-Amsterdam	1745
Amsterdam-Madrid-Rio	1050
Rio-Lima (of Los Angeles)-Tokyo	1530
Tokyo-Taipei-Amsterdam	1090

De voordelen op een rijtje:
Enkele reizen en retours (veelal jaarretours) vanuit en naar bestemmingen over de hele wereld. Onbeperkt wijzen en alle combinaties mogelijk. Geen minimumverblijf evenmin verplichte zaterdagnacht. En exclusief bij NBBS Reizen!

NBBS REIZEN

Meer speciale vliegtarieven in de folder 'Sky Breakers' o.a. verkrijgbaar bij de NBBS Reiswinkel Maastricht, Wycker Brugstraat 25, telefoon 043-3212737

IT COMPLETE PROGRAMMA MAAR DAN ANDERS.

Agenda

donderdag 20 juni

'Hoeveel nachten moeten we nog...', toneel, Kruis van Bourgondië, 20.30

vrijdag 21 juni

'Hoeveel nachten moeten we nog...', toneel, Kruis van Bourgondië, 20.30

'Lavelöss', feest voor homo's, lesbo's, bi's en sympa's, Lösstheater, 22.00

zaterdag 22 juni

Open dag Jan van Eyck Akademie, 12.00

'Hoeveel nachten moeten we nog...', toneel, Kruis van Bourgondië, 20.30

Mejoeches, klezmermuziek, Theater Kumulus, 21.00

zondag 23 juni

Open dag Jan van Eyck Akademie, 12.00

Stem des Volks, koormuziek, Theater Kumulus, 15.00

Collegium Vocale ad Mosam, koor en orkest, St. Janskerk, 16.00

Helmut Lotti Goes Classic, zanger met orkest, UITVERKOCHT

maandag 24 juni

Helmut Lotti Goes Classic, zanger met orkest, Vrijthoftheater, 20.15

dinsdag 25 juni

'Hoeveel nachten moeten we nog...', toneel, Kruis van Bourgondië, 20.30

woensdag 26 juni

Universiteitsorkest Limburg, concert, Conservatorium, 20.15

'Hoeveel nachten moeten we nog...', toneel, Kruis van Bourgondië, 20.30

Exposities

Huib Philippen, grafiek, objecten, etc., Galerie Wolfs, Hoogbrugstraat 69, t/m 22 jun. Wo en vr 14.00-18.00, do 18.00-20.00, za 10.00-17.00

Gerriet Postma, Antonella Savelli en Anton Heyboer, schilderijen en Toos Manders, bronzen, Galerie Dorine Eijkman, Rechtstraat 96 t/m 23 jun. Do t/m za 13.30-17.00

Harry Willems, pentekeningen, Kamer van Koophandel, Maasboulevard 5, t/m 28 jun. Ma t/m vr 8.30-16.00

Anke Uitenbroek, keramische objecten en beelden, Peter-Paul Hattinga Verschure, schilderijen en keramiek, Galerie Artisari, Grote Gracht 43, t/m 29 jun. Di t/m za 13.30-17.30

Hans Giesen, olieverfschilderijen, Galerie Tracé, Alex. Battalaan 31, t/m 29 jun. Do 14.00-18.00, vr en za 12.00-17.00

Winston Doull, glasobjecten, Galerie Fab, Brusselsestraat 80, t/m 1 jul. Do 16.00-20.00, Vr t/m zo 13.00-17.00

Pierre Kemp, schilderijen en tekeningen t/m 18 aug; Sol Lewitt, wandschildering t/m 1 sep; Fons Haagmans, recente schilderijen t/m 1 sep; Collectie Océ van der Grinten, Jonge kunst 1990-1996 t/m 8 sep, Bonnefantenmuseum. Di t/m zo 11.00-17.00

Manifestatie beeldende kunst, veertigtal beeldhouwers, binnenplaats en beeldentuin Galerie de Keerder Kunstkamer, Kerkstraat 10, Cadier en Keer, t/m 31 augustus. Do t/m zo 13.00-17.30

Films - Speelweek: 20 t/m 26 juni

FILMTHEATER LUMIÈRE, Bogaardenstraat 40b

Il Postino, dag. 20.30

La Reine Margot, dag. 21.30

CINEMA PALACE, Wycker Brugstraat 1

The Rock, za 21.15

Spy Hard, dag. 18.30 en 21.30. Za, zo en wo ook 14.30

Critical Decision, dag. 18.15 en 21.15. Maandag geen voorstelling 21.15

Babe, (Ned.), za, zo en wo 14.30

Toy story (Eng.), dag. 18.15. Za, zo en wo ook 14.30

Braveheart, dag. (beb. za en ma) 20.30

Sneak-Preview, ma 21.00

Les Films du paradis: Red River, ma 21.00

PATHÉ MAASTRICHT, Wilhelminasingel 3

Spy Hard, dag. (beb. za) 13.15, 16.00, 18.45, 21.30. Za 14.00, 17.00, 19.45 en 22.15

Nick of Time, dag. (beb. za) 13.15, 16.00, 18.45, 21.30. Za 14.00, 17.00, 19.45, 22.30

Antonia (Riksbios), dag. (beb. za) 12.45 en 15.30. Za 13.45 en 16.30

The Juror, dag. (beb. za) 18.45 en 21.30. Za 19.45 en 22.30.

Primal Fear, dag. (beb. za) 12.45, 15.30, 18.30 en 21.30. Za 19.30 en 22.30

Toy Story, za 14.00 en 17.00. Zo en wo 13.15 en 16.00

The Birdcage, dag. (beb. za) 13.15, 16.00, 18.45 en 21.30. Za 14.00, 17.00, 19.45 en 22.30

A walk in the clouds, do, vr, ma en di 13.15, 16.00, 18.45 en 21.30. Za 17.00, 19.45 en 22.30. Zo en wo 16.00, 18.45 en 21.30

Dunston Checks in, za 14.00. Zo en wo 13.15

CINÉ-K, Bernardusstraat 13

Shanghai Triad, dag. 21.00

Eén tot twee jaar neurologie op topniveau

De afdeling Neurologie van het academisch ziekenhuis Maastricht, met tien stafleden en elf arts-assistenten, biedt u de gelegenheid als

agnio (m/v)

klinische en poliklinische neurologie te bedrijven op academisch niveau. Het azm biedt u daarbij een aanstelling voor de duur van een jaar, met de mogelijkheid van verlenging met een extra jaar.

Wat wij vragen

U hebt een arts-diploma en beschikt bij voorkeur over enige ervaring op het gebied van de interne geneeskunde en/of de neurologie.

Een passend aanbod

Aan de hand van uw opleiding en ervaring zal u een salaris worden geboden van minimaal f 4.346,- bruto per maand, conform de geldende rijksregelingen.

Wilt u meer weten?

Voor nadere inlichtingen kunt u contact opnemen met mevrouw T. van Lieshout, office manager Neurologie, telefoon (043) 387 70 58, of met mevrouw B. Brugman, P&O-consulente, telefoon (043) 387 74 23.

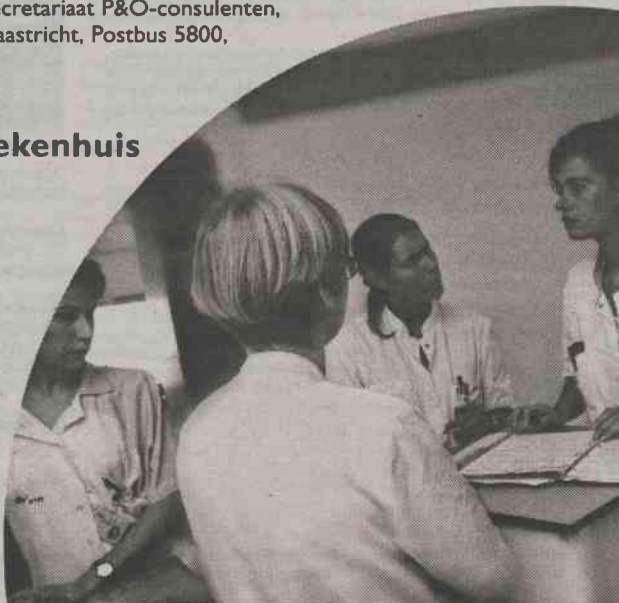
Of direct solliciteren?

Zend dan uw schriftelijke sollicitatie, voorzien van curriculum vitae en met vermelding van vacaturenummer 412/5 op brief en envelop, binnen veertien dagen aan het secretariaat P&O-consulenten, academisch ziekenhuis Maastricht, Postbus 5800, 6202 AZ Maastricht.

academisch ziekenhuis
Maastricht

azm

Als eigentijds academisch ziekenhuis streeft het azm voortdurend naar verbetering van de organisatie om optimale kansen te bieden voor de verdere uitbouw van taken op het gebied van patiëntenzorg, onderwijs en onderzoek. Vanuit zijn centrale ligging in Europa speelt het azm een vooraanstaande rol in de ontwikkeling van de academische gezondheidszorg binnen de (Eu)regio.

Nieuwste cd van The Mess

Saai, saai, saai

The Mess, het bandje van zanger annex student rechten annex popjournalist bij Omroep Limburg annex ex-Observantmedewerker Eugène Baak, heeft een nieuwe cd uitgebracht, Rambla Desert Dog.

De hoes van de CD belooft veel

beetje raar, minder toegankelijk en stukken interessanter dan de rest. Dit gedeelte heet dan ook '1st odd section'. Baak klinkt hier als een vieze, tikje doorgedraaide man en dat doet hij erg natuurlijk. De nummers duren misschien iets te lang. Maar dat lijkt de rode draad te zijn van deze cd: te lang. Nog even iets over de teksten. Dat die rijmen is allang geen noodzaak meer. Maar als je het dan doet, doe het dan niet zo krampachtig. En wanneer je het leuk vindt om veel herhalingen in je muziek te stoppen, moet de tekst daar wel interessant genoeg voor zijn. Baak & co hebben helaas een voorliefde voor herhaling.

En voor naakte vrouwen, lijkt het. Er staan er immers twee op de voorkant. Dat hebben we al eens vaker gezien. Misschien is het een goede weerspiegeling van de tijdgeest, maar vernieuwend is het zeker niet. Op zichzelf past het wel mooi bij de cd: niet vernieuwend, en op den duur echt te langdradig en te veel van hetzelfde. The Mess laat met de laatste twee nummers zien dat ze niet bang zijn om iets anders te laten horen. Het kan dus nog boeiend worden.

Lotte Asveld

(tekening Geert Setola)

"De meeste mensen lopen huilend weg als ik een van mijn lievelingscd's opzet. Anderen roepen: Oh nee, mag dat alsjeblieft af. Ik heb altijd een beetje een buitenissige smaak gehad als het om muziek gaat. Bij ons thuis houden ze erg van klassieke muziek. Mozart, Vivaldi, operettes, ik ben er mee opgegroeid en vind dat ook nu nog mooi. Maar daarnaast heb ik sinds mijn tiende jaar een grote belangstelling voor het wat minder in het gehoor liggende klassieke werk."

Hemelhoog

Stephan Rammeloo,
universitair docent privaatrecht

"Het was in 1971 of 1972. Ik zat voor de televisie toen Rien Huizing, de toenmalige nieuwslezer van het journaal, vertelde dat Igor Strawinsky was overleden. Meteen na die mededeling, of misschien al tijdens dat verhaal, verscheen die grote kale, benige kop van Strawinsky in beeld. Ik zag zijn zwarte broek, zijn witte hemd en zijn druk bewegende armen. Het orkest speelde 'Le sacre du printemps', ik zal dat nooit meer vergeten. Het maakte, ook al was ik nog maar een jongen, grote indruk op mij. Niet alleen was het heel anders dan bijvoorbeeld de top-40 muziek waar ik ook erg van hield, het was ook muziek met een lading. Er zit een dreiging in die me biologeert. Die dreiging voel ik bij Strawinsky, maar ook in het werk van bijvoorbeeld de Hongaar Béla Bartók.

"Hem hoorde ik voor het eerst in het Noorder Dierenpark in Emmen; een park met een educatieve inslag. Ik stond daar te luisteren en te kijken naar een presentatie over het ontstaan van de aarde. De dia's werden ondersteund door 'Elegia', een onderdeel van het 'Concert voor orkest' van Bartók. Ik was meteen gegrepen. Het was weids, treurig, aanzwellend, maar soms ook heel verstillend. Ik zei meteen tegen mijn vrienden: ik moet weten wat dit is, ik moet dit hebben. In een winkel heb ik toen een aantal versies van dit stuk beluisterd. Uiteindelijk viel mijn keuze op een uitvoering van het Philharmonisch Orkest van Montreal, gedirigeerd door Charles Du Toit. Waarom? Ja, dat is zo persoonlijk. De klankkleur van de instrumenten, de forse dynamiek, de afwisseling van hard en zacht; dat alles beviel me op deze cd.

"Breng maar eens onder woorden waarom je van een bepaalde componist houdt. Waarom je gefascineerd bent door twee melodieën die op het eerste gehoor niet bij elkaar horen, maar uiteindelijk toch langzaam naar elkaar toegroeien. Het punt waarop iets gaat ontroeren is zo moeilijk in woorden te vatten. Misschien is het wel extra lastig voor mij omdat dit soort muziek beelden bij mij oproept. Als ik bijvoorbeeld de eerste sonate voor viool en piano van Bartók hoor, zeker als het gaat om het middendeel dat heel langzaam en introspectief is, stel ik mij verstillende landschappen voor in een brandende middagzon. Soms verschijnen er ook beverige zwart-wit beelden in mijn hoofd, zoals je die ziet bij Cinéma Perdu van de VPRO. Juist die beelden maken het dat deze muziek mij meer doet dan andere. Het luisteren geeft me iedere keer weer een geluksgevoel. Iets wat ik ook voel wanneer ik een goed gedicht of een goede Nederlandse roman lees."

Riki Janssen

(In deze wekelijkse rubriek vertellen medewerkers en studenten van de RL over hun mooiste, meest bijzondere culturele belevenis)

Lotte Asveld

Koko's Cabarestafette dunnetjes bezet

'Als je mij laat gaan, ben ik een aap zonder banaan'

Er staat een jongeman op het podium met twee microfoons. Een gewone doorsnee jongeman. Na een respons-grapie op zijn aankondiging, begint zijn act. Plotseling verandert hij in een masketel die de meest vreemde klanken uitbrengt. Zijn stekeltjeshaar door de war, de beide wenkbrauwen op geheel verschillende hoogten op zijn voorhoofd en met lippen van elastiek brengt Jean Paul Brands zijn 'Vocal Experience'.

Op Koko's Cabarestafette, donderdag 13 juni, zijn de beatgeluiden van Brands de origineelste manier om het publiek aan het lachen te krijgen. Tussen het geklik en geklak van zijn tong, weet Jean Paul ook nog onzinnige teksten te produceren. "Meisje, als je mij laat gaan, ben ik een aap zonder banaan"; dat wordt wel gewaar-

deerd, net als het machinaal-afrukken-en-klarkomen-nummer.

Brands is de tweede performer deze avond. Het is jammer dat de twee verleidelijke presentatrices die avond maar drie optredens aan kunnen kondigen. Meer is er gewoon niet. Maar ze doen het wel met veel make-up, weinig kleren en vol overgave.

Rens Bosma blijkt een aardige opwarmer, met twee liedjes van Neil Young. Het akoestische gitaargeluid en Bosma's warme stem geven een gezellig kampvuur-idee. Gelachen wordt er ook nog, als Bosma eerste accoord heeft aangeslagen. Op dat moment roept de barkeeper: "En dan nu het tweede nummer!"

Maar het grote wachten is natuurlijk op de hoofdact. Een heuse cabaretier, met de nodige onderscheidingen op zijn naam. Zo won Marco Hupkes in '93 het Groninger Studenten Cabaret Festival en was hij finalist van het Camaretten Festival '94. Nu heeft Koko hem dus binnengehaald. Grappig blijkt Hupkes inderdaad wel te kunnen zijn. Hij ziet er, 34 jaar oud, uit als een

student. Vlotte jongen, gezellig smoel en zo'n leuk rond brilletje op zijn ronde wangen. Het programma "Genadeloos Geslacht" is echter minder vlotjes dan de man zelf. Het kost nogal wat moeite om zijn verhaal te blijven volgen. Korte grappen, die niets met elkaar te maken hebben, worden snel over het publiek uitgestort. Veel onderwerpen klinken daarbij akelig bekend in de oren. Racisme, de moderne jeugd versus de onschuldige jongen die Hupkes ooit zou zijn geweest, de overstroming in Limburg; er lijkt een mengeling van bekende cabaretiers, vooral Youp van het Hek, op het podium te staan.

Het optreden kent niettemin ook sterke momenten, vooral na de pauze. De imitatie van Marga van Praag bijvoorbeeld. Dat maakt de soms onverstanebare en slechte grappen een beetje goed. Hupkes heeft in ieder geval de volle aandacht van het, ongeveer zestigkoppige publiek. Van de diep gedecolleteerde presentatrices krijgt hij, als dank, een lollie.

PC

Ik schrijf tevens stukjes in een damesdamesblad. Net als met de redactie van Observant heb ik met die redactrices de afspraak dat alles wat ik inlever linea recta in de kolommen verschijnt, inclusief mijn spelfouten en flauwe nonsens. Uiteindelijk ben ik de enige die verantwoordelijk is voor dit gebabbel.

Mijn columns voor het damesdamesblad werden altijd met enig enthousiasme ten burele ontvangen. Tot onlangs. Ik had een afsgrijpselijke vormfout gemaakt. Ik beschreef een voorval in het etablissement Mona Lisa in Tokyo. Ik vond het stilistisch niet zo lekker om maar de hele tijd te reppen over 'japansen' of 'nipponezen', dus gebruikte ook eens het meer ironisch bedoelde 'spleetogen'.

De dag nadat ik een en ander naar Amsterdam had verstuurd hing een buitengewoon ontstemde redactrice aan de lijn. Dat het beleid van het blad erop gericht was méér tegemoet te komen aan ethnische minderheden, gebandicapten, en zo voort. Dat daarom op iedere woordslak een registerton zou worden gelegd. Dat ik dus met 'spleetogen' onze Aziatische zusters in de onderbuik ramde. Of ik niet genegen was iets anders, meer politiek correct, te formuleren?

'Geelhuiden?' suggereerde ik. Nee: politiek zo mogelijk nog incorrecter. Ik meldde dat ik geen karakterisering kon bedenken die politiek wél correct was maar toch ironisch geladen.

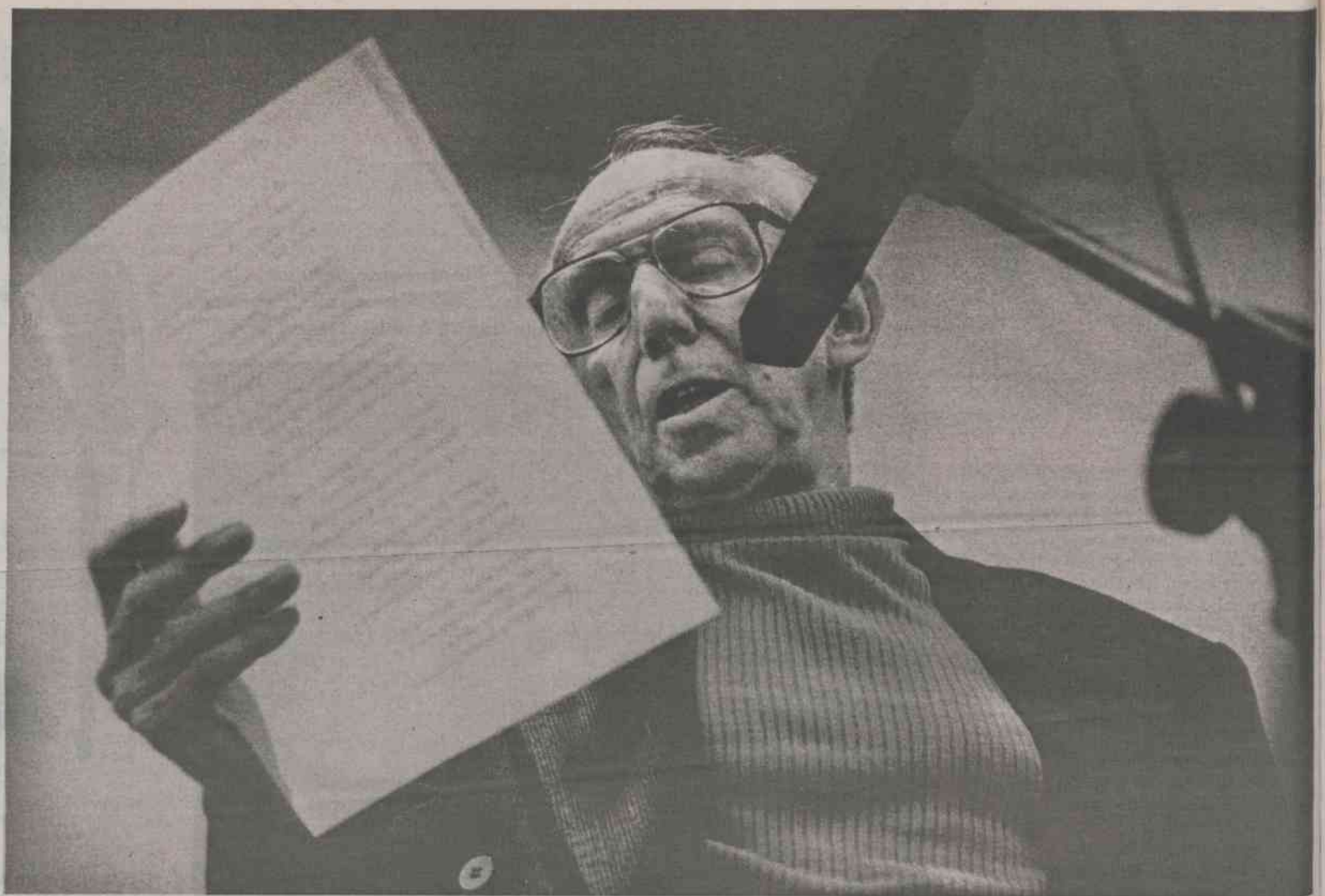
'Nou, eh...' mompelde de redactrice, 'wat dacht je van 'mensen met een overhangende ooglid-bevestiging' of zoiets dan?'

Een wat malle discussie volgde. Of wij, witvrouwen, er dan in het vervolg bij onze Aziatische zusters ook op konden aandringen ons niet langer te betitelen als 'bologen' of 'barbaren' (gaijin)? Want dat ik namelijk Gék werd van die politieke incorrectheid van onze overzeese zusters?

Ja maar, vond redactrice, wij, witvrouwen maar vooral toch ook witmannen, hadden een collectieve ereschuld die wij met politieke correctheid jegens de slachtoffers konden schoonwassen; ja, juist wij, publicistes!

Fuck a duck, meende ik, zijn wij hier opeens teruggeworpen in de zestiger jaren? Hebben we dan geen enkele vooruitgang geboekt? Of mogelijk zelfs tevél? Ik faxte redactrice een artikel uit Newsweek van 25 maanden geleden door (wie wat bewaart heeft wat!). Een kleine universiteit aan de Oostkust van de Verenigde Staten van A had haar deuren kunnen sluiten nadat een kleine lesbische actiegroep de instelling voor de rechter had gedaagd. In het 'mission statement' van de universiteit had gestaan dat zij haar uiterste best zou doen om politiek correct te handelen: geen discriminatie op grond van ras, geslacht, leeftijd of seksuele voorkeur. De dames hadden echter geconstateerd dat vrijwel al het lesmateriaal doorwéekt was met mannelijke en heteroseksuele rol-modellering. De rechter, hoewel bij de nare consequenties van zijn besluit ook wel overzag, moest het lesbisch front gelijk geven. Het universiteitje werd opgedragen zo snel mogelijk alle politiek incorrecte leermiddelen in de ban te doen. Dus konden ze wel sluiten. Mooi verhaal, belde redactrice. Daar streven wij ook naar.

Eva

Leo Vroman (foto Franco Gori)

Noem me bij mijn naam in deze verweesde nacht

Voordat de mensen te Babel besloten een toren te bouwen die tot in de hemel reiken zou, sprak iedereen dezelfde taal. Helaas voelde God zich door het bouwproject in zijn almacht aangetast en gooide roet in het eten. Hij 'verwarde de taal der gehele aarde en verstrooide de mensen over de schepping'. En vanaf dat moment bestonden er meerdere talen en meerdere volken.

Wat door God als beperking bedoeld was, kan ook tot veel moois leiden, zo werd duidelijk op 14 en 15 juni. *Poetry on the Road* was in Maastricht. Twintig dichters, van ver weg en dichtbij, lazen twee avonden voor uit eigen werk en vulden het Bonnefantenmuseum met twaalf verschillende talen.

BERICHT UIT MAASTRICHT

Twintig dichters, dat is zeker voor Maastrichtse begrippen heel wat. Ik was naar allemaal benieuwd, maar één van hen wilde ik bijzonder graag zien: Leo Vroman. Voor hem had ik graag een dag voor de deur van het museum gelegen. Niet dat dat nodig was, natuurlijk.

Wie op die vrijdag, de eerste leesavond, het rechthoekige Auditorium binnenliep, zag vooral oudere mensen beleefd fluisterend wachten op het verschijnen van de dichters en op de dingen die komen zouden. Het was maar een klein zaaltje, en het was niet eens vol toen ik voorzichtig naar binnen sloop. Een paar uur eerder had ik voor de zekerheid nog het museum gebeld met de angstige vraag of ze dachten dat het heel druk zou worden. De man die de telefoon opnam vond het duidelijk een rare vraag. Hij begreep toen al dat niet iedereen in Maastricht warm loopt voor een avondje Vroman en Tineke.

Gelukkig kwamen op de valreep nog een paar groepjes jongeren de zaal binnen, en werd het zelfs druk. Mensen bleven langs de muren staan en gaven zo wat kleur aan de strakke witte ruimte. Het werd stiller. Het werd dus tijd dat er gedichten gelezen werden.

Niyi Osundare, dichter uit Nigeria, opende de avond met gezang. Hij zong een gedicht over een moeder met drie kinderen: de één wordt boer, de ander visser, de derde zanger. Osundare benoemde het publiek tot derde kind. Volgens zijn aanwijzingen antwoordde de zaal op elke strofe met het woord *antereh*. Keer op keer, eerst aarzelend, maar later alsof dat woord en die melodie al jaren in ons hoofd zaten. Pas toen *antereh* voor de laatste maal klonk, realiseerde ik me dat Osundare niet had verteld wat het woord betekent.

Vreemde woorden en nieuwe klanken bepaalden het gezicht van twee avonden internationale poëzie in Maastricht. Zelfs met zo'n vol programma was het elke keer spannend om weer een dichter op het podium te zien verschijnen, met nooit eerder gehoorde gedichten in een onbekende taal.

Vaak pakte het prima uit, zoals bij de Tsjech Miroslav Holub, die met zo'n prachtig intonatie voorlas dat het mogelijk was om ongeveer te begrijpen wat hij zei zonder een woord Tsjechisch te kennen. In één van zijn gedichten verhaalde Holub van een gesprek met een kind, en hij wist haar al lezend zo'n stem te geven dat het leek alsof zij op het podium stond.

Soms ging juist bij het voordragen van de gedichten de betekenis verloren. De weliswaar Nederlandstalige verzen van Frans Budé zijn hoogstwaarschijnlijk meer geschikt om zelf te lezen dan om te horen. Ze klonken zo moeilijk en ontoegankelijk dat het meisje naast me zuchtte en fluisterde: "Wanneer komt de vertaling?"

Het is moeilijk na te vertellen wat er precies aan de hand is als je een publiek van Nederlanders vol aandacht naar Chinese, Hongaarse of Hebreeuwse gedichten ziet luisteren. Eventjes lijkt het alsof iedereen elkaar verstaat door alleen naar klanken te luisteren, maar ook weer niet: zonder vertaling zouden de meeste gedichten natuurlijk onbegrijpelijk blijven. Toch gebeurt er iets

tussen de zaal en de dichter die, ver van huis, de mensen aanspreekt in zijn eigen taal - hoewel hij weet dat zij niet kunnen snappen wat hij zegt. Het is ongrijpbaar, onduidelijk, maar het hangt in de lucht. Wie er een naam voor weet, moet die zelf maar invullen.

Duidelijk genoeg zijn gelukkig de vertalingen, voorgelezen door de actrice Ineke Holzhaus. Zij vullen de originelen op een mooie manier aan. Dat is vooral te merken bij gedichten die in wat minder vreemde talen geschreven zijn, zoals de verzen van de Mexicaan Homero Aridjis. Zijn liefdesgedichten klinken in het Spaans prachtig sensueel, wat door de vertaling alleen maar geaccentueerd wordt:

*Llámame por mi nombre en la noche buérfana
no me engañes en mi presencia cuando más
te amo y más cerca de mí creo tenerte,*

of:

*Noem me bij mijn naam in deze verweesde nacht
wees me niet ontrouw in mijn bijzijn nu ik je
meer bemin en dichter bij me denk te hebben dan ooit.*

En Leo Vroman? Voor hij optrad droeg zijn vrouw Tineke, die onder haar pseudoniem Georgine Sanders op het programma stond, een paar van haar gedichten voor. Het waren mooie, eenvoudige verzen over afscheid en afstand. Ze las ze alleen voor haar man en voortdurend in zijn richting, net zoals Vroman even later alleen naar haar zou kijken, toen hij gedichten las uit zijn meest recente bundels *Psalmen en andere gedichten* en *Vergelijkingen*. Zijn verzen gaan over de wereld die hij als bioloog en dichter verkent en over zijn liefde voor de goddelijke macht die hij 'Systeem' noemt, omdat hij het woord 'God' niet wil gebruiken en aan het woord 'Heer' een hekel heeft. Vromans gedichten zijn mengsels van heel persoonlijke informatie over zijn leven met Tineke en bijna wetenschappelijke beschrijvingen van een wereld die hij bewogen gadeslaat.

Het is ontroerend dat de liefde voor Tineke, die uit bijna al zijn gedichten spreekt, ook in werkelijkheid zichtbaar is. Voor hij begon te lezen wilde iemand de microfoon bijstellen, maar hij zei: "Laat maar zo laag, dan lijkt ik meer op Tineke." Toen tijdens de pauze mensen in de rij stonden om bundels te laten signeren, keek zij op een afstandje toe en wachtte tot ze weer naast hem kon gaan zitten.

Niemand kan na een avond *Poetry on the Road* de zaal uitgelopen zijn zonder een hoofd vol klanken, flarden van dichtregels en nieuw geleerde woorden. En wie buiten naar de Maaskon kijken zonder te denken aan het lange gedicht *De rivierdichter* van de Hongaar Péter Kántor heeft iets belangrijks gemist.

*maar van de oever gezien
is de rivier van vandaag
sprekend die van gisteren*

Toen ik mijn fiets pakte en naar de zilveren toren van het Bonnefantenmuseum keek, klonk er echter eerst een regel van Breyten Breytenbach terug in mijn oren:

*Onder de koepel van een zoele nacht
oud van sterren
we gaan naar huis.*

Ariane Hendriks